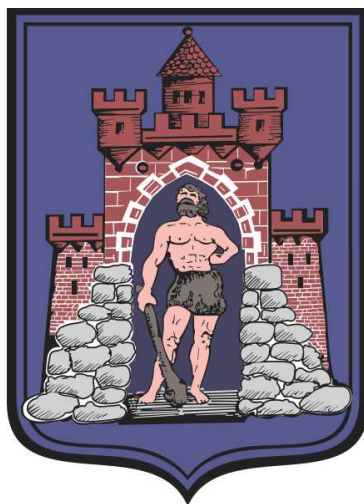

Załącznik do Uchwały Nr XX/118/2012 Rady Miejskiej w Prabutach
z dnia 29 sierpnia 2012 roku

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY PRABUTY NA LATA 2012 – 2015 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2016 – 2019

WYKONAWCA:

mgr inż. Joanna Sawicka
Agnieszka Tomaszewska

HYDROS
JACEK SAWICKI I JOANNA SAWICKA
SPÓŁKA CYWILNA
Firma konsultingowo - projektowa

STYCZEŃ 2012 r.

SPIS TREŚCI

1	WSTĘP	6
1.1	WPROWADZENIE	6
1.2	PODSTAWA OPRACOWANIA	6
1.3	CEL, ZAKRES I FUNKCJE PROGRAMU	7
1.4	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU	8
2	PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR MIASTA I GMINY PRABUTY	10
2.1	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	10
2.2	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	11
2.3	GOSPODARKA ROLNA	12
2.4	WARUNKI KLIMATYCZNE	13
2.5	UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA	13
2.6	SYTUACJA GOSPODARCZA	14
3	DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA GMINY PRABUTY	15
3.1	ZASOBY PRZYRODNICZE	15
3.1.1	<i>Formy ochrony przyrody</i>	<i>15</i>
3.1.2	<i>Sieć Natura 2000</i>	<i>17</i>
3.1.3	<i>Sieć ECONET- POLSKA</i>	<i>18</i>
3.1.4	<i>Lasy, zadrzewienia</i>	<i>19</i>
3.1.5	<i>Zagrożenia obszarów chronionych</i>	<i>19</i>
3.2	ZASOBY, UŻYTKOWANIE I JAKOŚĆ WÓD	20
3.2.1	<i>Wody powierzchniowe</i>	<i>20</i>
3.2.2	<i>Wody podziemne</i>	<i>22</i>
3.3	POWIERZCHNIA ATMOSFERYCZNE	23
3.3.1	<i>Emisja, emisja niska i imisja</i>	<i>23</i>
3.3.1.1	<i>Stan aktualny</i>	<i>23</i>
3.3.1.2	<i>Zagrożenia</i>	<i>26</i>
3.4	POWIERZCHNIA ZIEMI	26
3.4.1	<i>Gleby</i>	<i>26</i>
3.4.1.1	<i>Stan aktualny</i>	<i>26</i>
3.4.1.2	<i>Zagrożenia</i>	<i>28</i>
3.4.2	<i>Zasoby surowców naturalnych</i>	<i>29</i>
3.4.2.1	<i>Stan aktualny</i>	<i>29</i>
3.4.2.2	<i>Zagrożenia</i>	<i>29</i>
3.4.2.3	<i>Wnioski</i>	<i>30</i>
3.5	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	30
3.5.1	<i>Gospodarka wodno – ściekowa</i>	<i>30</i>
3.5.1.1	<i>Zaopatrzenie w wodę</i>	<i>30</i>
3.5.1.2	<i>Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków</i>	<i>30</i>
3.5.2	<i>Gazownictwo</i>	<i>31</i>
3.5.3	<i>Gospodarka odpadami</i>	<i>32</i>

3.5.4	Hałas.....	33
3.5.5	Promieniowanie elektromagnetyczne.....	35
3.5.6	Komunikacja i transport.....	38
3.5.6.1	Transport drogowy	38
3.5.6.2	Transport kolejowy.....	40
4	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI	40
4.1	RACJONALNE GOSPODAROWANIE WODĄ.....	41
4.2	WYKORZYSTANIE ENERGII.....	41
4.3	RACJONALNE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW	41
5	NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	43
5.1	ZAGROŻENIE NATURALNE.....	43
5.2	POWAŻNA AWARIA PRZEMYSŁOWA.....	44
5.3	BIOTECHNOLOGIA I ORGANIZMY ZMODYFIKOWANE GENETYCZNIE	45
6	EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	47
7	ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY	51
8	PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO	54
8.1	PODSUMOWANIE METODĄ ANALIZY SWOT	54
9	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	60
9.1	CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA NA LATA 2009 – 2012 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016.....	60
9.2	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO.....	64
9.3	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU KWIDZYŃSKIEGO.....	66
10	USTALENIA PROGRAMU.....	67
10.1	PRIORYTETY I DZIAŁANIA EKOLOGICZNE	67
10.2	CELE I ZADANIA DO REALIZACJI W RAMACH PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY PRABUTY	71
11	ZAMIERZENIA MIASTA I GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA.....	76
12	UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU.....	77
12.1	UWARUNKOWANIA PRAWNE.....	77
12.2	UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE	77
12.3	PLANOWANIE PRZESTRZENNE	85
12.4	UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE	85
12.5	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ EUROPEJSKĄ	86

13 REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU	88
13.1 ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM.....	88
13.2 ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	89
14 MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU	89
14.1 ZAKRES MONITORINGU	89
14.1.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu.....	90
ZAŁĄCZNIKI:	92
ZAŁĄCZNIK NR 1 WYKAZ SKRÓTÓW	92
ZAŁĄCZNIK NR 2 WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH	93
ZAŁĄCZNIK NR 3 BIBLIOGRAFIA.....	99
ZAŁĄCZNIK NR 4 PROPONOWANE KRYTERIA PILNOŚCI.....	100
ZAŁĄCZNIK NR 5 KOMPETENCJE STAROSTY	101

SPIS TABEL

TABELA NR 1 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni.	12
TABELA NR 2 Charakterystyka sieci hydrograficznej gminy Prabuty.	20
TABELA NR 3 Charakterystyka zbiorników wodnych w gminie Prabuty.	21
TABELA NR 4 Ocena stanu JCW na rzece Liwa na obszarze gminy Prabuty w 2009r..	21
TABELA NR 5 Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Prabuty.....	22
TABELA NR 6 Klasyfikacja wód podziemnych badanych w ramach Monitoringu Regionalnego przez WIOŚ w Gdańsku.....	22
TABELA NR 7 Klasyfikacja stref woj. pomorskiego ze względu na poszczególne zanieczyszczenia pod kątem ochrony zdrowia i ochrony roślin.....	24
TABELA NR 8 Substancje zanieczyszczające powietrze i źródła ich pochodzenia.....	26
TABELA NR 9 Dane dotyczące sieci wodociągowej na terenie gminy Prabuty.	30
TABELA NR 10 Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Prabuty.....	31
TABELA NR 11 Dane dotyczące sieci gazowej na terenie gminy Prabuty.	31
TABELA NR 12 Ilość zebranych odpadów komunalnych wg GUS na terenie gminy Prabuty w latach 2009-2010.....	32
TABELA NR 13 Ilość odpadów wytwarzanych i nagromadzonych na terenie miasta i gminy Prabuty z wyłączeniem odpadów komunalnych w latach 2009-2010.	32
TABELA NR 14 Drogi publiczne gminne na terenie gminy Prabuty.	39
TABELA NR 15 Przedsięwzięcia inwestycyjne MIASTA I GMINY PRABUTY planowane do realizacji w latach 2012 – 2019	71
TABELA NR 16 Przedsięwzięcia nieinwestycyjne MIASTA I GMINY PRABUTY planowane do realizacji w latach 2012 – 2019	72
TABELA NR 17 Wskaźniki monitorowania programu.	91

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK NR 1	Miasto i gmina Prabuty na tle powiatu kwidzyńskiego.....	10
RYSUNEK NR 2	Obszar Natura 2000 – Mikołajki Pomorskie.....	17
RYSUNEK NR 3	Ocena stanu zakwaszenia gleb użytków rolnych (%)Polski w latach 2006-2009.	29

SPIS WYKRESÓW

WYKRES NR 1	Podział ludności wg miejsca zamieszkania.....	11
WYKRES NR 2	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku.....	11
WYKRES NR 3	Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni. .	12
WYKRES NR 4	Struktura użytkowania gruntów w GMINIE PRABUTY [ha].....	14
WYKRES NR 5	Udział odpadów komunalnych z gospodarstw domowych w strumieniu odpadów komunalnych ogółem.....	33

1 WSTĘP

1.1 Wprowadzenie

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. **„Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Prabuty na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019”** jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do roku 2019, jak też planem wdrożeniowym na lata 2012 – 2015. Jest też aktualizacją i kontynuacją dotychczasowego „Programu ochrony środowiska miasta i gminy Prabuty na lata 2004-2010”- uchwalony uchwałą Rady Miejskiej w Prabutach Nr XXIII/131/2004 z dnia 22 czerwca 2004r.

W myśl art. 10 Ustawy o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw z dnia 27 kwietnia 2001r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150) niniejszy program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

Prawo ochrony środowiska, określa w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata i przewiduje się w niej działania w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. *Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Prabuty na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019* zawiera cele i zadania krótkookresowe do 2015 oraz cele długookresowe do 2019r. Ocena i weryfikacja realizacji zadań *Programu* dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od przyjęcia dokumentu, stwarzając możliwości weryfikacji i aktualizacji dokumentu.

Wykaz aktów prawnych zgodnie, z którymi sporządzono niniejsze opracowanie został umieszczony w **ZAŁĄCZNIKU NR 2**.

1.2 Podstawa opracowania

Opracowanie niniejszego gminnego programu ochrony środowiska wynika z:

- art. 10 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001r. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.),
- art. 17 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150 z późn.zm.):

Gmina w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminny program ochrony środowiska uwzględniając wymagania art. 14 ww. ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska określa w szczególności:

- ⇒ cele ekologiczne,
- ⇒ priorytety ekologiczne,
- ⇒ poziomy celów długoterminowych,
- ⇒ rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- ⇒ środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

1.3 Cel, zakres i funkcje Programu

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla miasta i gminy Prabuty na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju miasta i gminy Prabuty, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa, Programu ochrony środowiska województwa pomorskiego w skali regionu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.¹

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla miasta i gminy Prabuty na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019* to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie miasta i gminy,
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,

¹ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy konstruowaniu budżetu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

1.4 Metodyka opracowania Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym regionu, w programie zaprezentowano:

- ⇒ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- ⇒ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

Niniejszy Gminny Program Ochrony Środowiska uwzględnia: założenia, kierunki rozwoju, zadania oraz inne dane istotne przy sporządzaniu ww. dokumentu, wynikające, m.in. z opracowań, tj.:

- programów gospodarki wodno-ściekowej,
- sprawozdania z realizacji PGO,
- uchwalonego gminnego programu ochrony środowiska,
- planu rozwoju lokalnego,
- wieloletnich planów inwestycyjnych.

Przy sporządzaniu niniejszego *Programu* zostały uwzględnione wymagania obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Ponadto przy sporządzaniu niniejszego *Programu* uwzględnione zostały:

- ⇒ wytyczne Ministerstwa Środowiska dotyczące opracowywania programów ochrony środowiska,
- ⇒ II Polityka ekologiczna państwa,

- ⇒ program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa,
- ⇒ program ochrony środowiska województwa pomorskiego,
- ⇒ raport o stanie środowiska w województwie pomorskim (2009r.,2010r.),
- ⇒ informacja Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Gdańsku o stanie środowiska na terenie województwa pomorskiego w 2009r.,2010r.,
- ⇒ dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Państwowej Straży Pożarnej i Państwowego Instytutu Geologicznego,
- ⇒ analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń gminy metodą analizy SWOT,
- ⇒ określenie środowiska zewnętrznego - scharakteryzowanie uwarunkowań realizacyjnych *Programu* w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- ⇒ definiowanie priorytetów ochrony środowiska,
- ⇒ konkretyzacja priorytetów poprzez sformułowanie listy zadań,
- ⇒ opracowanie systemu monitorowania *Programu*.

2 PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR MIASTA I GMINY PRABUTY

2.1 Położenie geograficzne

Gmina Prabuty położona jest w obrębie Pojezierza Iławskiego. Pojezierze Iławskie znajduje się po wschodniej stronie Doliny Dolnej Wisły. Na północy graniczy z Żuławami Wiślanymi i Równiną Warmińską, na wschodzie z Pojezierzem Olsztyńskim. Granicę południową stanowi Pojezierze Chełmińskie i Pojezierze Brodnickie. Pojezierze Iławskie cechuje się znaczną ilością jezior, wśród których do największych można zaliczyć między innymi jezioro Dzierzgoń. Prabuty to jedna z 5 gmin wchodzących w skład powiatu kwidzyńskiego. Druga pod względem wielkości po gminie Kwidzyn. Administracyjnie należy do województwa pomorskiego i zlokalizowana jest na jego południowo - wschodnim krańcu. Całkowita powierzchnia gminy wynosi 197km² , z czego 7 km² to obszar miasta Prabuty. Liczba mieszkańców zamieszkujących gminę to ponad 13,36 tys. osób, w tym teren miasta zamieszkuje ponad 8,7 tys. osób. Siedzibą władz gminy i ośrodkiem administracyjno - usługowym jest miasto Prabuty, zlokalizowane nad jeziorem Liwieniec.

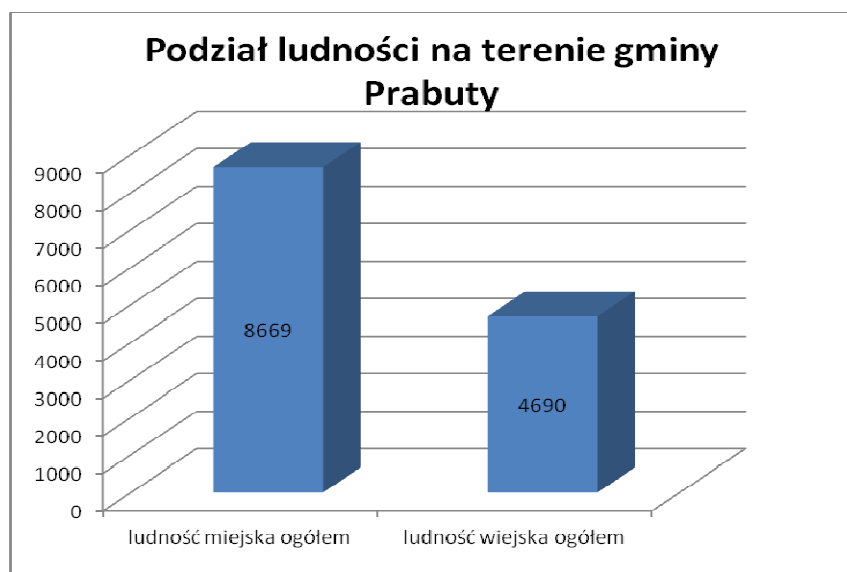

RYСУNEK NR 1 Miasto i gmina Prabuty na tle powiatu kwidzyńskiego.

Źródło: <http://midwig.pomorskie.eu>

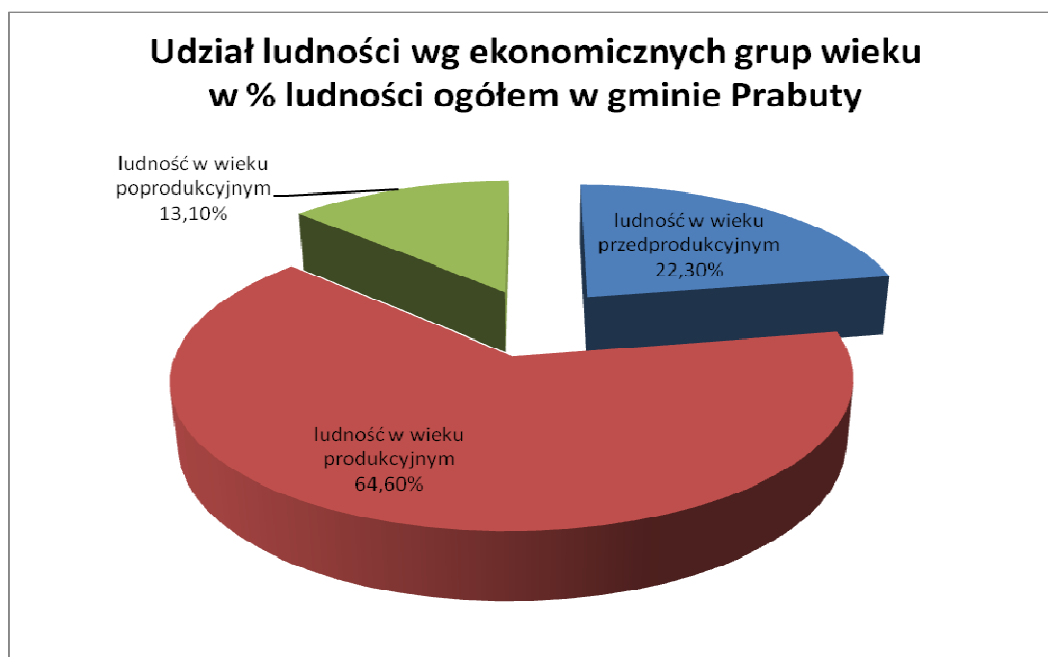
2.2 Sytuacja demograficzna

W gminie Prabuty wg GUS na dzień 31 XII 2010 było zameldowanych 13 359 osób w tym ludność miejska 8 669 osób oraz ludność wiejska 4 690 osób.

WYKRES NR 1 Podział ludności wg miejsca zamieszkania.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 22,30 % ogółu ludności miasta i gminy Prabuty. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 64,60 % ogółu ludności miasta i gminy. W wieku poprodukcyjnym znajduje się 13,10 % ludności gminy. Graficznym obrazem tej sytuacji jest poniższy wykres.

WYKRES NR 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2010 r.-najnowsze dane dostępne na stronach GUS

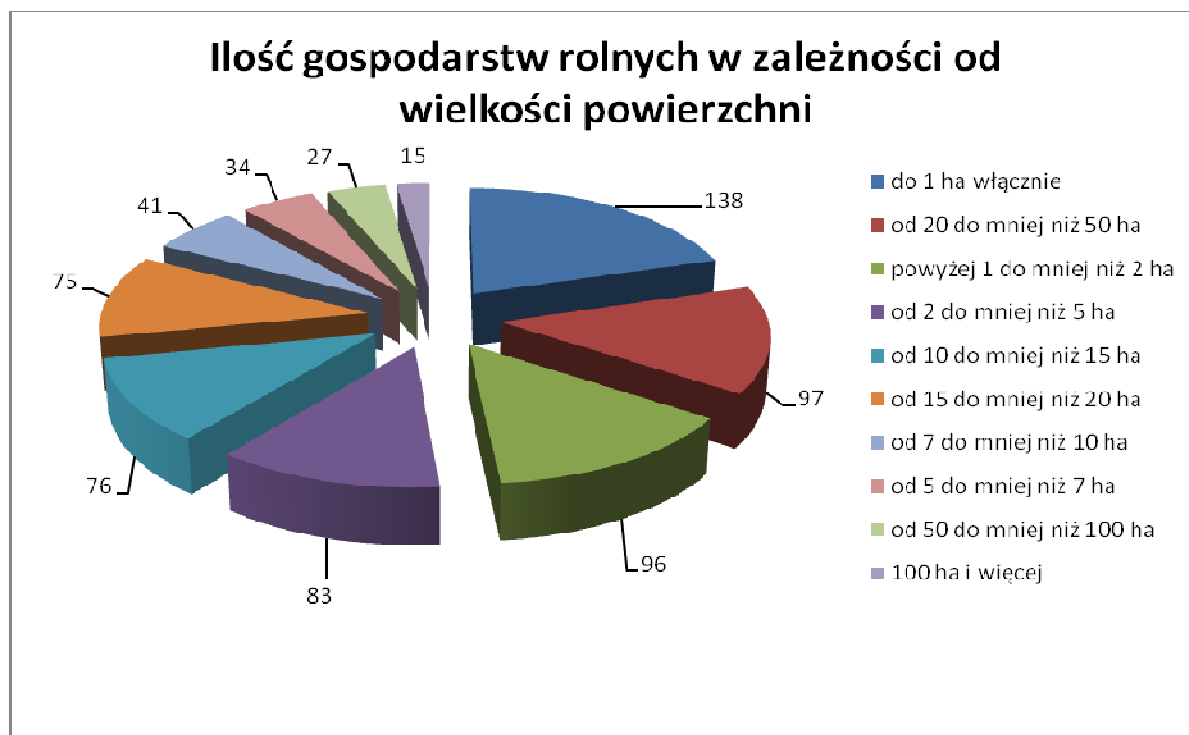
2.3 Gospodarka rolna

W gminie jest 682 gospodarstwa rolne, największa ilość to gospodarstwa o powierzchni do 1 ha włącznie.

TABELA NR 1 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni.

Gospodarstwa rolne [ha]	[szt.]
do 1 ha włącznie	138
powyżej 1 do mniej niż 2 ha	96
od 2 do mniej niż 5 ha	83
od 5 do mniej niż 7 ha	34
od 7 do mniej niż 10 ha	41
od 10 do mniej niż 15 ha	76
od 15 do mniej niż 20 ha	75
od 20 do mniej niż 50 ha	97
od 50 do mniej niż 100 ha	27
100 ha i więcej	15
Ogółem	682

Źródło: www.stat.gov.pl – powszechny spis rolny 2002r.

WYKRES NR 3 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni.

Gmina Prabuty położona jest w obrębie rejonu 3. Rejon 3 położony jest w północno – zachodniej części pojezierza Iławskiego. Pokrywą glebową tworzą tu głównie gleby brunatne wyługowane oraz bielcowe wytworzone z piasków gliniastych na glinach i piasków całkowitych. Charakteryzują się odczynem lekko kwaśnym i kwaśnym, dużą przepuszczalnością oraz średnią i niską zasobnością składników pokarmowych.

Do dominujących kompleksów gruntów ornych zalicza się kompleksy: 4. – żytні bardzo dobry, 5. – żytні dobry oraz 6. żytні słaby.

2.4 Warunki klimatyczne

Na klimat obszaru gminy wpływają trzy podstawowe czynniki:

- oddziaływanie Morza Bałtyckiego
- ukształtowanie powierzchni terenu
- oddziaływanie Oceanu Atlantyckiego

Najwyższe temperatury w roku dochodzą do 33°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą w granicach 17,5 do 18°C, a najzimniejszym luty, -3,5°C (temperatura zanotowana w Prabutach). Liczba dni mroźnych, czyli z temperaturą maksymalną niższą od 0°C, waha się od 30 do 50 dni w ciągu roku. Przeciętna długość okresu bezprzymrozkowego wynosi ok. 150 dni (okres w którym minimalne temperatury są wyższe od 0°C).

Okres wegetacyjny trwa od 200 do 210 dni. Opad atmosferyczny waha się w granicach ok. 500 mm. Liczba dni z opadami wynosi 160-170 w roku, a liczba dni z opadem śnieżnym wynosi ok. 30 – 40. Liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 60 – 70 dni. Największe średnie zachmurzenie przypada na listopad, grudzień i styczeń, a wynosi od 6,0 do 8,3 punktów, według skali dziesięciopunktowej.

Najbardziej pogodnym miesiącem jest czerwiec ze średnim wskaźnikiem 5,8. W ciągu roku występuje przeciętnie 29 dni pogodnych ze średnim zachmurzeniem poniżej 2. Na całym obszarze latem i wiosną dominują wiatry zachodnie. Jesienią i zimą przeważają wiatry północno - zachodnie i zachodnie. Średnia prędkość wiatru w roku wynosi 2 – 3 m/s.

2.5 Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia

Obszar miasta i gminy Prabuty położony jest w obrębie Pojezierza Iławskiego. Pojezierze Iławskie jest falistą lub płaską wysoczyzną polodowcową, nadbudowaną przez ciągi moren czołowych. Obszar ten położony jest około 20 – 30 m nad krawędzią doliny Wisły. W obrębie Pojezierza Iławskiego występują liczne formy morfologiczne: kemy, wydmy, zagłębienia wytopiskowe, rynny subglacjalne o stromych zboczach (ich dna zajęte są przez jeziora rynnowe: np. Dzierzgoń i Klasztorne), równiny wodnolodowcowe lub sandrowe, dolinki rzek i strumieni.

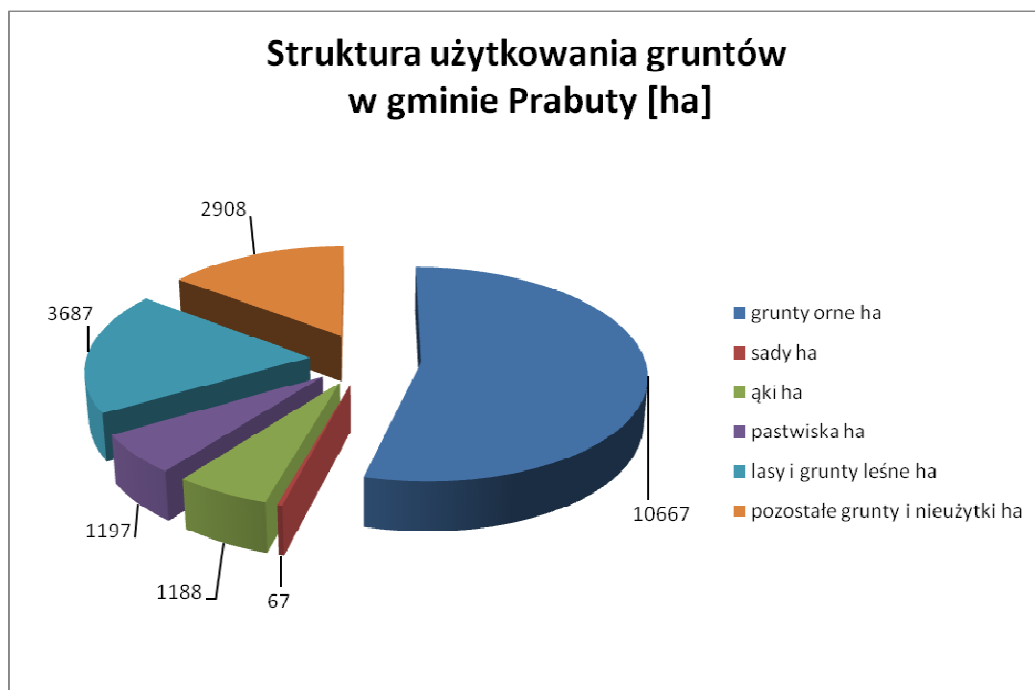
Obszar miasta i gminy Prabuty położony jest w obrębie antykliny mazursko – białoruskiej, będącej częścią synklinorium brzeźnego. Krystaliczne podłoże zbudowane z gnejsów pokrywają dwa kompleksy osadów: staropaleozoiczny oraz permio – mezozoiczny. Utwory tego ostatniego kompleksu przykryte są utworami trzeciorzędowymi i czwartorzędowymi, które mają decydujący wpływ na obecną rzeźbę terenu. Na powierzchni terenu odsłaniają się tylko utwory czwartorzędu, starsze znane są tylko z otworów badawczych.

Osady trzeciorzędu reprezentowane są przez osady paleocenu, oligocenu oraz miocenu. Osady czwartorzędowe składają się z utworów zlodowaceń południowo-, środkowo- i północnopolskich, rozdzielonych przez osady interglacjalów: mazowieckiego i emskiego.

Miąższość osadów czwartorzędowych waha się od 150 do około 220 m. Do osadów czwartorzędowych zalicza się gliny zwałowe, piaski wodnolodowcowe, ily i mułki zastoiskowe. Na powierzchni omawianego obszaru występują utwory stadiału górnego zlodowaceń północnopolskich i są reprezentowane przez piaski i żwiry wodnolodowcowe, gliny zwałowe, ily i mułki zastoiskowe oraz piaski i mułki kemów. W dolinach rzek, misach jeziornych i zagłębieniach bezodpływowych występują holocenijskie piaski rzeczne, torfy i namuły torfiaste.

Formy użytkowania terenów

W granicach administracyjnych miasta i gmina Prabuty zajmuje powierzchnię 19713ha w tym miasto 729 ha. Dominującą formę użytkowania gruntów w gminie stanowią użytki rolne 13 119 ha.²

WYKRES NR 4 Struktura użytkowania gruntów w GMINIE PRABUTY [ha].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na rok 2005 -najnowsze dane dostępne na stronach GUS

2.6 Sytuacja gospodarcza

Na koniec 2010 r. odnotowano w mieście i gminie Prabuty prawie 1 045 funkcjonujących podmiotów gospodarczych, w tym 24 spółki handlowe, przeszło 793 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, 3 spółki handlowe z udziałem

² www.stat.gov.pl – dane za 2005r.

kapitału zagranicznego, 1 fundacje, 9 spółdzielni oraz 18 stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Udział sektora prywatnego w działalności gospodarczej ogółem wynosił 75,88% w roku 2010. Natomiast udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze prywatnym w roku 2010 wynosił 80,50%.

Dominującą działalnością gospodarczą na terenie gminy Prabuty jest handel hurtowy i detaliczny, którym zajmuje się 297 jednostek gospodarczych, czyli ok. 28,4% ogólnej liczby podmiotów na terenie gminy. Działalność gospodarczą prowadzi 793 przedsiębiorców.

Na terenie gminy Prabuty przeważają jednostki gospodarcze należące do sektora prywatnego, ponadto liczba ich z roku na rok rośnie. Największą dynamikę wzrostu odnotowano wśród osób prowadzących działalność gospodarczą, co świadczy o tym, że mieszkańcy miasta i gminy Prabuty nie boją się ryzyka związanego z prowadzeniem własnej działalności, co więcej widzą perspektywy rozwoju na terenie własnej gminy.

3 DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA GMINY PRABUTY

3.1 Zasoby przyrodnicze

3.1.1 Formy ochrony przyrody

Ważnym elementem polityki ekologicznej państwa są obecnie wielkoprzestrzenne obszary chronione, które łącznie obejmują już ponad 30 % powierzchni kraju. Na system obszarów chronionych składają się: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu.

Zgodnie z art. 6 ust I obowiązującej ustawy o ochronie przyrody poddanie pod ochronę następuje przez:

- ✓ tworzenie parków narodowych
- ✓ uznawanie określonych obszarów za rezerваты przyrody
- ✓ tworzenie parków krajobrazowych
- ✓ wyznaczenie obszarów chronionego krajobrazu
- ✓ wprowadzanie ochrony gatunkowej roślin i zwierząt
- ✓ wprowadzanie ochrony w drodze uznania za:
 - pomniki przyrody
 - stanowiska dokumentacyjne
 - użytki ekologiczne
 - zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
- ✓ obszary NATURA 2000

Gmina Prabuty jest terenem o wyjątkowych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Cenne przyrodniczo tereny objęte są ochroną obszarową. Na terenie gminy wyróżniono następujące obszary chronione:

- Rezerwat – Jezioro Liwieńiec
- Morawski Obszar Chronionego Krajobrazu
- Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Dzierzgoń
- Obszar Chronionego Krajobrazu rzeki Liwy

W zasięgu terytorialnym gminy Prabuty znajdują się pomniki przyrody – 24 sztuki, które są cennym walorem gminy.

Parki narodowe, parki krajobrazowe na omawianym terenie nie występują.

Rezerwaty

Rezerwat – Jezioro Liwieniec- utworzony w 1967 r. Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 07.10.1967r. (M. P. nr 61 z 1967r. poz. 288). Rezerwat utworzono „...w celu zachowania piękna krajobrazu oraz miejsc gnieźdzenia się łabędzia niemego, mewy śmieszki i innych gatunków ptaków”.

Powierzchnia rezerwatu wynosi 82,80 ha. Położony jest w obniżeniu (80 m.n.p.m) pomiędzy pagórkowatymi wyniesieniami morenowymi o wysokości do 100 m.n.p.m.

Obejmuje ekosystemy wodne i bagienne otoczone przez wtórne ekosystemy obszarów zurbanizowanych, rolniczych i leśnych.

Jezioro Liwieniec jest bardzo płytkim zbiornikiem przepływowym (w 1997 r. średnia głębokość wynosiła 1 m, a głębokość maksymalna nie przekraczała 1,7 m). Od strony północnej, poprzez rozległe trzcinowiska wpada do jeziora rzeka Liwa, która następnie wypływa w części południowo-zachodniej. Oprócz naturalnego dopływu jezioro Liwieniec jest zasilane przez kilka sztucznych cieków.

Obszary chronionego krajobrazu:

Morawski Obszar Chronionego Krajobrazu - powierzchnia 2 909 ha. Fragment pojezierza Ławskiego o łagodnych wzgórzach morenowych, wokół zespołu tzw. Jezior Morawskich: Morawy, Klasztorne, Leśne, Kucki, Różan i Rybno. Są tu tereny o dużych wartościach turystyczno – rekreacyjnych. Podstawa prawna wyznaczenia obszaru i określenia jego granic: Dz.Urz.Wojewody Elbląskiego z 1985r. nr 10 poz.60 i z 1997r. poz.43

Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Dzierzgoń - powierzchnia 5 630 ha z czego w gminie Prabuty 1 603 ha. Elementami krajobrazotwórczymi tego obszaru są niecki jezior rynnowych Dzierzgoń i Balewskie wraz z terenami przyjeziornymi oraz dwa kompleksy leśne: las mieszany świeży, miejscami las wilgotny i ols. Podstawa prawna wyznaczenia obszaru i określenia jego granic: Dz.Urz.Wojewody Elbląskiego z 1985r. nr 10 poz.60 i z 1997r. poz.43

Obszar Chronionego Krajobrazu rzeki Liwy - powierzchnia 5 397 ha z czego w gminie Prabuty 1 213 ha. Fragment pojezierza Ławskiego obejmujący dolinę Liwy ze znacznym kompleksem subkontynentalnych grądów. Podstawa prawna wyznaczenia obszaru i określenia jego granic: Dz.Urz.Wojewody Elbląskiego z 1985r. nr 10 poz.60 i z 1997r. poz.43

Pomniki przyrody

Na terenie miasta i gminy Prabuty znajduje się 24 pomniki przyrody (świerk pospolity, buk pospolity oraz lipy drobnolistne, sosny pospolite, dęby szypułkowe, topole i wierzyby).

3.1.2 Sieć Natura 2000

Natura 2000 to sieć obszarów chronionych na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem wyznaczania tych obszarów jest ochrona cennych pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej w państwach Unii Europejskiej. W skład sieci Natura 2000 wchodzi:

- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) – wyznaczono na podstawie Dyr. Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, tzw. Dyrektywy Ptasiej,
- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) – wyznaczone na podstawie Dyr. Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Dyrektywa Siedliskowa.

RYСУNEK NR 2 Obszar Natura 2000 – Mikołajki Pomorskie.

Źródło: <http://natura2000.mos.gov.pl/>

Mikołajki Pomorskie- PLH 220076- Ostoja obejmuje fragment falistego terenu, pokrytego w większości lasem, z szeregiem zagłębień, w których obecne są torfowiska przejściowe z wodnymi oczkami lub dawnymi wyrobiskami potorfowymi. Występuje w części z nich strzebla błotna. Otaczający las tworzą płaty: kwaśnej buczyny, kwaśnej dąbrowy i grądu subatlantyckiego, a przy torfowiskach - również boru bagiennego i brzeziny bagiennej. Znajduje się tutaj stanowisko strzebli błotnej w okolicy Mikołajek Pomorskich.

Strzebla błotna (inaczej przekopowa) jest małą rybką (długości 5-10 cm, czasem osiąga długość 13,5 cm) z rodziny karpowatych. Jest to jeden z najrzadszych i najbardziej zagrożonych gatunków ryb w naszym kraju. Ponad dwadzieścia lat temu objęta została całkowitą ochroną gatunkową, a nieco później wpisana do Czerwonej Księgi Zwierząt

jako gatunek wysokiego ryzyka, silnie zagrożony. Miejscem bytowania tej ryby są małe i bardzo płytkie, zanikające zbiorniki wodne (najczęściej są to zagłębienia potorfowe i glinianki), często zarośnięte roślinnością wodną. Powierzchnia lustra wody takich zbiorników zwykle nie przekraczają 1 hektara. Woda w zbiornikach które zamieszkuje strzebla błotna jest bardzo miękka (o odczynie pH 6,0-7,1, czyli obojętnym lub lekko kwaśnym). Pożywnie dla tego gatunku ryby stanowi fitoplankton i zooplankton, bentos, roślinność wyższa oraz wpadające do wody bezkręgowce (które w wodzie normalnie nie żyją). Wstępowanie tego gatunku określa się jako wyspowe, ze względu na fakt iż ryba tworzy małe populacje (bardzo często zupełnie odizolowane od innych). Jest ona przy tym rybą prowadzącą skryty tryb życia, płochliwą i ostrożną, rzadko pojawia się na powierzchni wody, co niestety utrudnia jej obserwacje. Obszar położony jest w terenie leśnym, wskazującym na możliwość utrzymania się warunków dla dalszego bytowania tej ryby.

3.1.3 Sieć ECONET- POLSKA

Choć sieć ECONET-POLSKA nie posiada umocowania prawnego, jest pewną wytyczną polityki przestrzennej. Krajowa sieć ekologiczna ECONET-POLSKA jest wieloprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu.

W systemie krajowej sieci ekologicznej ECONET- POLSKA duża część gminy położona jest w obrębie korytarza ekologicznego o międzynarodowym znaczeniu: 6 km – korytarz Pojezierza Iławskiego.

Źródło: <http://www.ios.edu.pl>

Fauna

Miasto i gmina Prabuty leżą w obrębie faunistycznej krainy południowo - bałtyckiej i posiadają faunę charakterystyczną dla niżu, wzbogaconą o gatunki występujące na stokach dolin i wzniesień. Z ssaków najczęściej występuje dzik, bóbr, dzikie króliki, nietoperz, ryjówka aksamitna i nornik polny.

Z ptaków wymienić należy gęsi, łabędzie, nury, bociany, remizy, wróblowate i drapieżne. Zima można spotkać rzepołucha, będącego jedynym przedstawicielem elementu tybetańskiego w awifaunie Europy. Przed obszar doliny Wisły przebiegają cztery zasadnicze szlaki przelotów jesiennych i wiosennych.

Na terenie gminy występują też licznie gady i płazy.

3.1.4 Lasy, zadrzewienia

Lasy są siedliskiem większości dzikich gatunków zwierząt i roślin, stanowią główny czynnik równowagi ekologicznej. Spełniają trzy funkcje: ekologiczną, gospodarczą i społeczną. Podstawowymi wartościami przyrodniczymi na terenie gminy są formacje leśne. Lasy podlegają silnej antropopresji: nadmiernej penetracji w okresie zbioru jagód i grzybów, kłusownictwu i płoszeniu zwierzyny, niszczeniu drzew, gniazd, mrowisk, zaśmiecaniu itp.

Tereny leśne zajmują w gminie Prabuty – 4 223,9 ha , a w mieście Prabuty 53,3 ha, co stanowi 1,26% powierzchni gminy. Zgodnie z podziałem na krainy i dzielnice przyrodniczo - leśne, wprowadzonym w 1988 r. przez zespół T. Trampler, gmina Prabuty położona jest w Krainie Bałtyckiej w dzielnicy Pojezierze Iławsko – Brodnickie. Dzielnica ta charakteryzuje się występowaniem głównie lasów mieszanych bukowo – dębowo – grabowych z domieszką lipy i klonu. Na glebach wilgotnych przeważa olsza i jesion. Lasy iglaste, zazwyczaj sosnowe z domieszką świerka, pokrywają obszary sandrowe (piaszczyste).

Troska o zadrzewienia i tereny zieleni należy do ustawowych zadań gminy. Rada gminy jest zobowiązana do ochrony istniejących i zakładania nowych zadrzewień. Mimo to, w ostatnich latach zauważa się systematyczny ubytek drzew i krzewów w środowisku.

Do burmistrza wpływają wnioski o usuwanie drzew i krzewów. Najwięcej wniosków wpływa od rolników, mają one na celu uzyskanie jak największego obszaru, który można wykorzystać rolniczo.

3.1.5 Zagrożenia obszarów chronionych

Czynniki negatywnie oddziałujące na obszary chronione można sklasyfikować z uwzględnieniem :

- pochodzenia, jako: abiotyczne, biotyczne i antropogeniczne;
- charakteru oddziaływania, jako: fizjologiczne, mechaniczne i chemiczne;
- długości oddziaływania, jako chroniczne i okresowe;
- roli, jaką odgrywają w procesie chorobowym, jako: predyspozycyjne, inicjujące i współuczestniczące.

Do najważniejszych czynników abiotycznych należy zaliczyć czynniki atmosferyczne (anomalie pogodowe, czynniki termiczno – wilgotnościowe, wiatr) oraz właściwości gleby i warunki fizjograficzne. Czynniki biotycznymi są: struktura drzewostanów (skład gatunkowy oraz niezgodność z siedliskiem), szkodniki owadzie, grzybowe choroby infekcyjne a także nadmierne występowanie roślinożernych ssaków. Na antropogeniczne czynniki stresowe składają się zanieczyszczenia powietrza (energetyka, transport, gospodarka komunalna), zanieczyszczenia wód i gleb (przemysł, gospodarka komunalna, rolnictwo), przekształcenia powierzchni ziemi, pożary lasu, szkodnictwo leśne i niewłaściwa gospodarka leśna.

Zanieczyszczenia powietrza wiążą się z działalnością przemysłową, transportem, działalnością komunalną - przede wszystkim z emisją pyłów i takich związków gazowych jak SO₂ i NO₂. Substancje te wpływają negatywnie na wszystkie komponenty obszarów chronionych.

3.2 **Zasoby, użytkowanie i jakość wód**

3.2.1 Wody powierzchniowe

Największą rzeką na terenie gminy jest Liwa. Źródła rzeki znajdują się na Pojezierzu Iławskim w pobliżu miejscowości Piotrkowo. Zlewnia ma powierzchni 934 km² obejmuje trzy powiaty (kwidziński, iławski i sztumski). Długość rzeki wynosi 118 km. Koryto Liwy silnie meandruje. Na terenie gminy Prabuty Liwa ma przebieg E – W. Rzeką ta charakteryzuje się gwałtownymi i nierównomiernymi spadkami. Wybrane przepływy charakterystyczne są następujące: 0,72 m³/s (SNQ) oraz 0,34 m³/s (NNQ). Liwa należy do rzek drenujących. Obszary od źródła rzeki do wypłynięcia na tereny Doliny Kwidzińskiej zostały uznane, ze względu na duże walory przyrodnicze, za Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Liwy. Obejmuje on obszar 9841 ha i połączony jest w jeden system z Obszarem Chronionego Krajobrazu Jeziora Dzierżgoń i Morawskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Rzeką Liwa jest atrakcyjnym szlakiem kajakowym, a wzdłuż jej brzegów wyznaczony został szlak pieszy nazwany Szlakiem Napoleońskim. Bardzo ważnym elementem sieci hydrograficznej są kanały i rowy melioracyjne. W gminie Prabuty na 1 km² przypada 1,5 km rowów melioracyjnych. Rowy i kanały służą do nawodnienia i odwodnienia terenu.

TABELA NR 2 Charakterystyka sieci hydrograficznej gminy Prabuty.

Element	Miasto i Gmina Prabuty
Nazwa zlewni	Liwa
nazwa cieków	Liwa Kanał Kleczewski Struga Podstolińska
długość cieków na terenie gminy [km]	29,9 5,3 5,1
zagrożenie powodziowe	brak
długość rowów i kanałów [km]	127,7
tereny podmokłe [ha]	70

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

Na terenie gminy znajduje się 6 jezior i innych zbiorników wodnych, związanych z działalnością lodowca (jeziora wytopiskowe) lub ludzi (np. stawy). Największym jeziorem na terenie gminy jest jezioro Dzierzgoń. Głębokość zbiorników wodnych jest zróżnicowana, waha się od 2,5 m do 10 m (jezioro Dzierzgoń).

TABELA NR 3 Charakterystyka zbiorników wodnych w gminie Prabuty.

Lp.	Nazwa zbiornika	Miejscowość	Powierzchnia (ha)	Maksymalna głębokość (m)
Gmina i Miasto Prabuty				
1.	jezioro Dzierzgoń	Prabuty	892,6	10,0
2.	Mateczne-Grażymowskie	Kołodzieje	168,0	3,0
3.	Orkusze	Orkusze	82,7	5,0
4.	Burgale	Stankowo	80,0	4,0
5.	Sowica	Stankowo	77,8	4,0
6.	Liwieniec	Prabuty	81,2	2,5

Rzeka Liwa wody rzeki charakteryzują się dobrym natlenieniem, niską zawartością rozpuszczonych substancji nieorganicznych, umiarkowaną zawartością substancji organicznych, zawiesiny i związków azotu oraz dobrą jakością biologiczną. Większość spośród badanych parametrów, odpowiada dobremu stanowi czystości wody.

TABELA NR 4 Ocena stanu JCW na rzece Liwa na obszarze gminy Prabuty w 2009r.

Nazwa rzeki	Nazwa stanowiska	Odległość od ujścia [km]	Kod JCW	Rodzaj JCW	Stan biologiczny	Wskaźniki decydujące	Stan fizyko-chemiczny	Wskaźniki decydujące	Subst. szczeg. szkodliwe dla środow. wodn.	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Wskaźniki decydujące	Stan JCW
Liwa	Prabuty	75,0	PLRW 2000 2552 2533	NT	b.dobry	cha, mf	dobry	T,BZT ₅ , OWO _p , H,NK,P	-	dobry	-	-	dobry

gdzie:

Rodzaj JCW: **NT** – naturalna, **SZT** - sztuczna, **SZ** – silnie zmieniona

Stan: **p.d.** – poniżej dobrego,

Substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego: **N/T** - nie przekraczają/ przekraczają wartości granicznych dla stanu dobrego i wyższego niż dobry

Wskaźniki: **mf** - makrofity, **fb** – fitobentos, **cha** – chlorofil „a”, **T** – temperatura wody, **O₂**- tlen rozpuszczony, **BZT₅**– pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowanie tlenowe, **ChZT-Mn** - chemiczne zapotrzebowanie tlenowe met. nadmanganianową, **OWO** – ogólny węgiel organiczny, **ZO** – zawiesina ogólna, **SR** – substancje rozpuszczone, **PE** – przewodność elektrolityczna właściwa, **pH** – odczyn, **N** – azot ogólny, **NNH₄**– azot amonowy,

NNO₃– azot azotanowy, **NK** – azot Kjeldahla, **P** – fosfor ogólny, **Ca** – wapń, **Cd** – kadm, **Pb** – ołów, **Ni** – nikiel, **Hg** – rtęć, **HCH** - heksachlorocykloheksan, **A** - aldryna, **D** – dieldryna **Fr** – fluoranten, **Nf** - naftalen, **B(a)p** – benzo(a)piren, **WWA1** - suma benzo(b)fluorantenu i benzo(k)fluorantenu, **WWA2** - suma benzo(g,h,i)perylenu i indeno(1,2,3-cd)pirenu, **zał. nr 8** – większość parametrów z załącznika nr 8 do rozporządzenia o klasyfikacji stanu JCW powierzchniowych (Dz.U. Nr 162, poz. 1008 z 2008 r.).

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2009 roku. BMŚ, Gdańsk 2010

Wg badań WIOŚ w Gdańsku w roku 2010 na kąpieliskach dwóch jezior: jezioro Sowica z powodu ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* zostało zamknięte na okres 11 dni, jezioro Dzierzgoń z powodu ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* zostało zamknięte do końca sezonu kąpieliskowego.

3.2.2 Wody podziemne

W rejonie Prabut podstawowe znaczenie użytkowe ma czwartorzędowe piętro wodonośne. W jego obrębie występują dwa poziomy wodonośne: górny międzymorenowy i dolny interglacjalny.

Górny poziom wodonośny zbudowany jest z utworów fluwioglacjalnych młodszych zlodowaceń północnopolskich. Zwierciadło wody występuje tu najczęściej pod ciśnieniem subartezyjskim. Górna warstwa wodonośna jest powszechnie użytkowana i eksploatowana.

Dolny czwartorzędowy poziom wodonośny zbudowany jest z piasków interstadialnych starszych zlodowaceń północnopolskich, występujących na głębokości od 55 do 80 m. Poziom ten także jest wykorzystywany i użytkowany. Wody tego poziomu są ujmowane na ujęciu miejskim w Prabutach.

Piętro czwartorzędowe w południowo – wschodniej części gminy Prabuty znajduje się w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 210 – Zbiornika Hławskiego. Zbiornik ten został udokumentowany w 1996 roku, a jego szacunkowe zasoby dyspozycyjne określono na 180 tys. m³/d zaś średnie głębokości wód podziemnych wynoszą od 5 – 30 m.

TABELA NR 5 Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Prabuty.

Lp.	Ujęcia wody pitnej*			Stacje uzdatniania wody*	
	Nazwa ujęcia/lokalizacja	Rodzaj: wody podziemne lub wody powierzchniowe	Wydajność m ³ /dobę	Nazwa/lokalizacja	Wydajność m ³ /dobę
1.	Prabuty	Wody podziemne	1380	Prabuty, ul. Kwidzyńska 15 82-550 Prabuty	1380
2.	Kołodzieje	Wody podziemne	177	Kołodzieje 82-550 Prabuty	177
3.	Stańkowo	Wody podziemne	2,0	Stańkowo 82-550 Prabuty	2,0
4.	Sypanica	Wody podziemne	207	Sypanica 82-550 Prabuty	207
5.	Grażymowo	Wody podziemne	0,60	Grażymowo 82-550 Prabuty	0,60
6.	Prabuty- szpital	Wody podziemne	142	Prabuty, ul. Kuracyjna 30 82-550 Prabuty	142

Źródło: ankieta dla potrzeb wykonania aktualizacji "Programu ochrony środowiska", UMiG w Prabutach

TABELA NR 6 Klasyfikacja wód podziemnych badanych w ramach Monitoringu Regionalnego przez WIOŚ w Gdańsku.

Miejscowość-nazwa ujęcia	Nr lokalny punktu	Gmina/ powiat	Data badania	Stratygrafia	Głębokość [m]	Klasa wody	Wskaźniki decydujące o klasie
Prabuty- ujęcie miejskie	4	Prabuty/kwidzyński	30.11.2009	Q	48,5	II	Ca, Fe

Q- czwartorzęd

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2009 roku. BMŚ, Gdańsk 2010

Ocenę jakości wód podziemnych wykonano na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz.896).

Klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych obejmuje pięć klas jakości:

Klasa I – wody bardzo dobrej jakości,

Klasa II – wody dobrej jakości,

Klasa III – wody zadowalającej jakości,

Klasa IV – wody niezadowalającej jakości i klasa – wody złej jakości.

Na podstawie badań przeprowadzonych przez WIOŚ w 2009r. wody z ujęć na terenie gminy Prabuty zakwalifikowano do II klasy czystości.

Według danych GUS zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej w 2010 roku, miasto Prabuty zużyło ogółem 347,5 dam³ wody, z czego 57,1 dam³ na cele przemysłowe i 290,4 dam³ na eksploatację sieci wodociągowej. Gmina wiejska Prabuty zużyła 94,0 dam³ wody w całości na eksploatację sieci wodociągowej.

Źródła zanieczyszczeń wód podziemnych to przede wszystkim:

- działalność rolnicza – nawozy azotowe, pestycydy, zaprawy nasion;
- przemysł – wszelkie spływy z zanieczyszczonych obszarów przemysłowych i portowych (ścieki, wody opadowe), składowisk odpadów, kopalni;
- gospodarstwa domowe – zrzuty ścieków.

Wody podziemne przenikają przez warstwy podpowierzchniowe powoli, działalność ludzka może więc na nie oddziaływać przez długi czas. W rezultacie oznacza to, że zanieczyszczenia, które miały miejsce dziesiątki lat temu, mogą wciąż zagrażać jakości wód podziemnych, ba, niekiedy będą zagrażały jeszcze przez wiele przyszłych pokoleń.

Natychmiastowe usuwanie zanieczyszczeń, nawet przy zastosowaniu najnowszych technologii i dużych środków, jest trudne, często wręcz niemożliwe i pozostałe zanieczyszczenia migrują jeszcze latami. Dlatego należy przede wszystkim zapobiegać zanieczyszczeniom.

3.3 Powietrze atmosferyczne

3.3.1 Emisja, emisja niska i imisja

3.3.1.1 Stan aktualny

W ostatnich latach w całym kraju obserwuje się wzrost zanieczyszczenia powietrza. Zjawisko to definiuje się jako wprowadzanie do powietrza organizmów żywych lub substancji chemicznych, które nie są jego naturalnymi składnikami, albo – będąc nimi – występują w stężeniach przekraczający właściwy dla nich zakres.

Powietrze, jako niezbędny do życia zasobnik tlenu, ma decydujący wpływ na zdrowie człowieka i otaczającą go przyrodę. Z tego też powodu dbałość o dobrą

jakość powietrza stanowi jeden z istotniejszych priorytetów w działaniach z zakresu ochrony środowiska.

Na terenie miasta i gminy Prabuty głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza są źródła allochtoniczne – pochodzące spoza obszaru gminy. Największe ilości zanieczyszczeń na terenie powiatu kwidzyńskiego emituje International Paper – Kwidzyn S.A. Są to zarówno zanieczyszczenia technologiczne jak i energetyczne.

Na terenie miasta i gminy Prabuty zlokalizowanych jest :

- kotłowni gazowych- szt.2,
- kotłowni olejowych- szt.0,
- kotłowni węglowych- szt.4,
- kotłowni koksowych- szt.0,
- kotłowni wykorzystujących biomasę / drewno / itp. - szt.0.

Oceny jakości powietrza dokonuje w ramach państwowego monitoringu środowiska Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Gdańsku. Na potrzeby monitoringu wykonywane są oraz analizowane i gromadzone dane dotyczące poziomów stężeń wybranych zanieczyszczeń powietrza. Na podstawie otrzymanych pomiarów dokonuje się oceny poziomów substancji w powietrzu ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin.

Na terenie miasta i gminy Prabuty nie przeprowadzono badań dotyczących jakości powietrza z tego też powodu odniesiono się do całej strefy pomorskiej w której skład wchodzi gminy Prabuty.

TABELA NR 7 Klasyfikacja stref woj. pomorskiego ze względu na poszczególne zanieczyszczenia pod kątem ochrony zdrowia i ochrony roślin.

Nazwa strefy	Kod strefy	Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń w obszarze strefy												Uwagi
		SO ₂	NO ₂	CO	PM ₁₀	PM _{2,5}	C ₆ H ₆	Pb	As	Cd	Ni	B(a)p	O ₃	
Strefa pomorska	PL2202	A	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A(D2)	Niedotrzymane poziomy dla pyłu PM ₁₀ / niedotrzymane poziomy docelowe (2013r) benzo(a)pirenu/ niedotrzymane poziomy dla ozonu w przypadku celów długoterminowych (2020r)

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2010 roku. BMŚ, Gdańsk 2011

Roczną ocenę jakości powietrza za rok 2010 przeprowadzono z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia oraz ze względu na ochronę roślin. Oceny w roku 2010 dokonano w oparciu o całkowicie nowy układ stref. Wyznaczono je bowiem, tym razem w oparciu o podział administracyjny kraju.

Swymi granicami obejmują aglomeracje, miasta powyżej 100 tys. mieszkańców oraz pozostałe obszary leżące w granicach województwa. Tak więc z 9 stref jeszcze w 2009 r., pozostały w województwie dwie:

- **aglomeracja trójmiejska**, do której zalicza się Gdańsk, Gdynię i Sopot
- oraz pozostałą część województwa zwaną **strefą pomorską**.

Prezentowaną ocenę wykonano w oparciu o następujące podstawy prawne:

- ustawę z dnia 27.04.2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. Nr 25/08, poz. 150),

Przekroczenia norm jakości powietrza w obu strefach województwa pomorskiego zostały stwierdzone na podstawie badań monitoringowych prowadzonych w większych miastach, tj. Trójmieście, Słupsku, Kościerzynie, Wejherowie i Starogardzie Gdańskim. Uzyskane wyniki z tych pomiarów rzutują na ocenę jakości powietrza w całej strefie, pomimo, że na pozostałych połaciach Pomorskiego, takich przekroczeń nie ma. Już wielokrotnie zostało w tym i poprzednich raportach zapisane, że poważnym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza pozostaje **niska emisja**.

Paleniska domowe są głównym źródłem wysokich stężeń pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)piranu w sezonie zimowym, bo wówczas te przekroczenia występują. Latem nie stwierdzono przekroczeń norm. Tak więc surowa i długa ostatnia zima spowodowała ponowny skok w górę stężeń mierzonych parametrów jakości powietrza. Zima, to okres najbardziej niekorzystny dla jakości powietrza atmosferycznego. Tymczasem zamiast czynić starania w kierunku poprawy jakości powietrza, często nasze działania mają odwrotny skutek. Oto najczęstsze błędy popełniane przez posiadaczy indywidualnych systemów grzewczych:

- stosowanie niskosprawnych urządzeń i instalacji kotłowych,
- ich zły stan techniczny i nieprawidłowa eksploatacja,
- spalanie złej jakości paliw – zasiarczonych, zapozielonych, niskokalorycznych a także odpadów.

Nadto, wprowadzanie do powietrza zanieczyszczeń z palenisk domowych przez osoby fizyczne nie podlega żadnym ograniczeniom. Osoby te nie muszą uzyskiwać zgody na funkcjonowanie pieców domowych, nie podlegają kontroli w zakresie wielkości emisji, rodzaju i jakości spalanych paliw, a także nie wnoszą opłat za korzystanie ze środowiska.

Dodatkowo, centra miast mają przeważnie zwartą zabudowę, niekiedy leżą w kotlinach. Własność obiektów jest zróżnicowana – przeważają obiekty, które nie są własnością miasta, co jest czynnikiem utrudniającym realizację planów restrukturyzacji systemów grzewczych.

Pojawia się więc potrzeba wprowadzenia na poszczególnych szczeblach (od wojewódzkiego po gminny) działań wspomagających właścicieli lokali chcących zamienić ogrzewanie węglowe na proekologiczne lub na system centralny, miejski.

Ciasna zabudowa, położenie w nieckach terenowych miejscowości, sprzyja także **emisji liniowej**. Ten rodzaj zanieczyszczenia powietrza działa przez cały rok. Ważne jest więc ciągłe utrzymywanie dobrego stanu technicznego dróg i dbanie o ich czystość; zapobieganie korkom, szczególnie ulicznym; budowa obwodnic, które ograniczą ruch

i korki na drogach śródmiejskich, głównie z centrów miast. Ważny jest również stan techniczny pojazdów i ekologiczna ich eksploatacja.

3.3.1.2 Zagrożenia

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są instalacje energetyczne oraz ciągi komunikacyjne (zanieczyszczenia powstające przy spalaniu paliwa samochodowego).

Największą część emisji zanieczyszczeń stanowi emisja pochodząca z energetycznego spalania paliw. Instalacje technologiczne pełnią rolę drugorzędną, ponieważ powiat ma charakter typowo rolniczy a zakładów o profilu produkcji szczególnie szkodliwym dla środowiska jest bardzo mało.

Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne, przy spalaniu węgla.

Tlenki azotu pochodzą ze spalania węgla, koksu, gazu i benzyn (transport samochodowy). Pyły - emitowane są do atmosfery wraz ze spalinami pochodzącymi ze spalania paliw stałych.

Poniżej przedstawiono wykaz podstawowych substancji zanieczyszczających powietrze oraz źródła ich pochodzenia.

TABELA NR 8 Substancje zanieczyszczające powietrze i źródła ich pochodzenia

Zanieczyszczenie	Źródło emisji
Pył ogółem	Spalanie paliw, unos pyłu przez wiatr, pojazdy, procesy technologiczne
SO ₂ – dwutlenek siarki	Spalanie paliw zawierających siarkę, procesy technologiczne
NO - tlenek azotu	Spalanie paliw i procesy technologiczne przy wysokiej temperaturze, transport
NO ₂ – dwutlenek azotu	Spalanie paliw i procesy technologiczne, transport
NO _x - suma tlenków azotu	Spalanie paliw, transport, procesy technologiczne (NO, NO ₂)
CO - tlenek węgla	Powstaje podczas niepełnego spalania
O ₃ – ozon	Powstaje naturalnie oraz z innych zanieczyszczeń (utleniaczy)

Obiektami charakteryzującymi się najwyższymi poziomami emisji zanieczyszczeń do powietrza są kotłownie zasilane węglem kamiennym.

3.4 Powierzchnia ziemi

3.4.1 Gleby

3.4.1.1 Stan aktualny

Gleby gminy są bardzo zróżnicowane, co ma związek z urozmaiconą rzeźbą terenu i złożoną budową geologiczną. Zdecydowana większość gleb obszaru gminy Prabuty wykazuje odczyn kwaśny (<6,7), typowy dla większości gleb warstwy powierzchniowej z obszaru Polski.

Na podstawie waloryzacji wykonanej przez IUNiG w Puławach, Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku opracowało podział województwa pomorskiego na rejony rolnicze w zależności od ich przydatności do efektywnej, wysokotowarowej produkcji rolnej.

Gmina Prabuty położona jest w obrębie rejonu 3. Rejon 3 położony jest w północno – zachodniej części pojezierza Iławskiego. Pokrywą glebową tworzą tu głównie gleby brunatne wyługowane oraz bielcowe wytworzone z piasków gliniastych na glinach i piasków całkowitych. Charakteryzują się odczynem lekko kwaśnym i kwaśnym, dużą przepuszczalnością oraz średnią i niską zasobnością składników pokarmowych. Do dominujących kompleksów gruntów ornych zalicza się kompleksy: 4. – żytni bardzo dobry, 5. – żytni dobry oraz 6. żytni słaby.

Klasyfikacja próbek gleb z terenu powiatu Kwidzyn w oparciu o w/w Rozporządzenie wykazała, że oznaczone ilości metali we wszystkich próbkach są niższe od dopuszczalnych wartości stężeń dla grupy A. Przy sumarycznej klasyfikacji stosuje się zasadę zaliczenia gleby do danej grupy, gdy zawartość przynajmniej jednego pierwiastka przewyższa górną granicę wartości dopuszczalnej w grupie. Sumaryczna klasyfikacja wskazuje, że 100% badanych gleb z obszaru powiatu Kwidzyn należy do grupy A (standard obszaru poddanego ochronie). Przeciętna zawartość oznaczonych pierwiastków w glebach powierzchniowych Kwidzyna jest bardzo zbliżona do ich przeciętnej zawartości w glebach z obszarów niezabudowanych Polski.

Nasilające się stale wpływy różnorodnych form działalności przemysłowej, rolniczej i urbanizacyjnej przyczyniają się do znacznych zmian w naturalnych warunkach glebowych. Zmiany te przejawiają się w postaci szeregu form degradacji pokrywy glebowe i prowadzą do wytworzenia gleb o zmienionym profilu i właściwościach fizykochemicznych. Procesy degradacji gleb związane są przede wszystkim z:

- rejonami intensywnej produkcji rolnej i hodowlanej,
- intensywnej melioracji gleb,
- erozją gleb w obrębie stromo położonych stoków,
- rejonami budowy nowych osiedli mieszkaniowych i tras komunikacyjnych,
- terenami przylegającymi do zakładów przemysłowych,
- miejscami składowania odpadów.

Przekształcenia mechaniczne gleb powodowane są przez zabudowę terenu, utwardzenie i ubicie podłoża, zdjęcie pokrywy glebowej lub jej wymieszanie z elementami obcymi (np. gruzem budowlanym) oraz w wyniku formowania wykopów, nasypów i wyrównań. Ważną rolę odgrywa emisja zanieczyszczeń powietrza i opad zanieczyszczeń oraz procesy chemicznego degradowania gleb przez niewłaściwie prowadzoną gospodarkę ściekową i odpadową. Do specyficznych form degradacji gleb w obszarach miejsko-przemysłowych należy zaburzenie stosunków hydrogeologicznych. W obszarach dolinnych źródłem zanieczyszczeń gleb są wylewy rzek, zwłaszcza tych, które prowadzą wody zanieczyszczone.

Gleby wykorzystywane rolniczo, położone na stokach dolin narażone są na erozję. Z uwagi na brak badań, trudno jednak ocenić skalę tego zjawiska w powiecie. Potencjalnie zagrożone są gleby położone na stokach o nachyleniu >10°. Tereny o takim

nachyleniu zajmują niewielką powierzchnię i występują przede wszystkim w strefie krawędziowej Pojezierza Iławskiego. W celu zmniejszenia skutków erozji rolnicy powinni stosować zabiegi przeciwoerozyjne, głównie orkę poprzeczno –stokową. Istotne jest tworzenie zabezpieczeń przeciwoerozyjnych, w postaci zabezpieczania skarp, nowych nasadzeń śródpolnych i przydrożnych oraz kształtowanie pasów zieleni izolacyjnej.

Istotnym zagrożeniem jest zjawisko murszenia (mineralizacji) gleb występujące na skutek melioracji i upraw rolniczych. Zagrożeniem dla gleb jest również monokulturowy charakter rolnictwa.

Rolnictwo będzie pełnić duże znaczenie w rozwoju gminy, także w związku z koniecznością przystosowania rolnictwa do wymagań integracji europejskiej. W sektorze rolnictwa, w celu ochrony gleb i powierzchni ziemi, powinny zostać wprowadzone Zasady Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, integrowana produkcja i obowiązek atestacji sprzętu ochrony roślin oraz kontrola stosowanych nawozów i środków ochrony roślin.

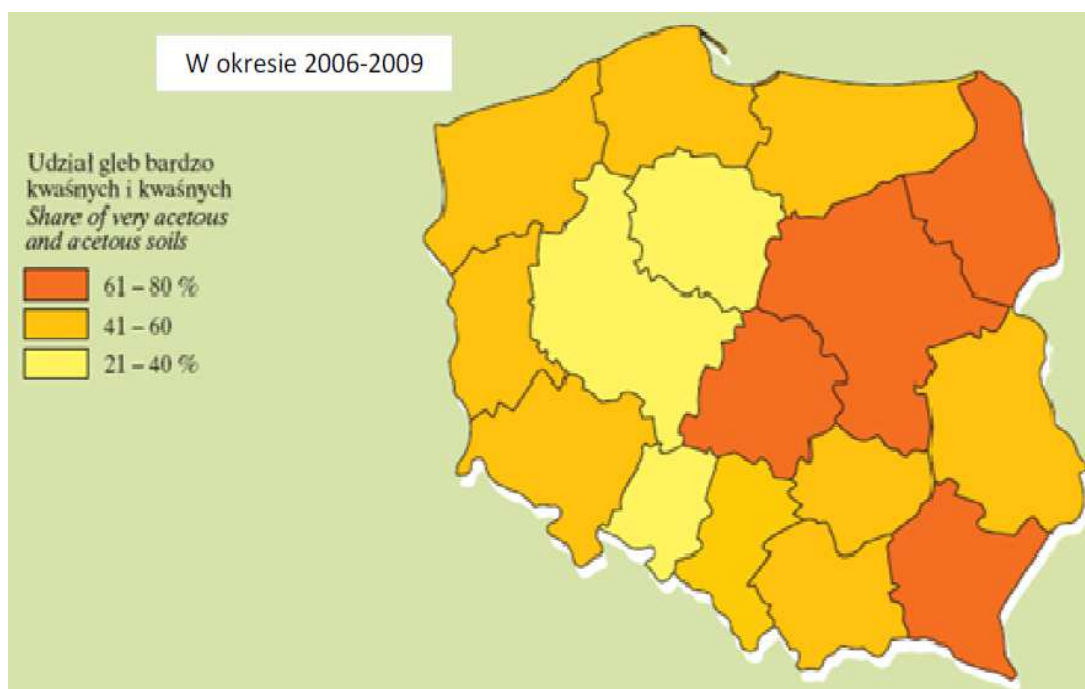
3.4.1.2 Zagrożenia

Głównym zagrożeniem powierzchni ziemi są erozja, odpady i chemizacja rolnictwa, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Negatywny wpływ na powierzchnię ziemi może mieć również postępująca urbanizacja i osadnictwo, między innymi ze względu na zmianę sposobu użytkowania gleby, powstawanie odpadów, wytwarzanie ścieków.

Erozja gleb to proces niszczenia (zmywania, żłobienia, wywiewania) wierzchniej warstwy gleby wywołany siłą wiatru i płynącej wody. Erozję gleb przyspiesza działalność gospodarcza człowieka: nadmierny wyrąb lasów, niszczenie szaty roślinnej, nieprawidłowa uprawa gruntów i dobór roślin uprawnych, odwadnianie bagien itp. w zależności od bezpośredniego czynnika sprawczego wyróżnia się erozję: wietrzną (eoliczną), wodną, wodnogravitacyjną (ruchy masowe) oraz uprawową. Masowo występuje erozja wietrzna oraz wodna (powierzchniowa i wąwozowa).

Erozja wietrzna (eoliczna) polega na wywiewaniu odspojonych cząstek gruntu, a następnie ich przemieszczaniu, sortowaniu i osadzaniu. Zagrożenie gleb erozją wietrzną ocenia się przy pomocy 3-stopniowej skali, uwzględniając rzeźbę terenu, pokrycie powierzchni roślinnością (lesistość) oraz rodzaj gleby. Najbardziej narażone na erozję wietrzną są piaski luźne drobnoziarniste i utwory murszowe, na których silne zagrożenie występuje już nawet w terenie płaskim o lesistości 25.

Chemizacja rolnictwa na terenie gminy jest mała w stosunku do całego kraju. Poniższa mapa przedstawia ocenę stanu zakwaszenia gleb w województwie pomorskim w porównaniu do innych obszarów Polski.

RYSUNEK NR 3 Ocena stanu zakwaszenia gleb użytków rolnych (%) Polski w latach 2006-2009.

Źródło: *Ochrona środowiska 2010*, Główny Urząd Statystyczny 2010

3.4.2 Zasoby surowców naturalnych

3.4.2.1 Stan aktualny

Na terenie gminy nie występują duże ilości perspektywicznych złóż kopalin. W wyniku rozpoznania geologicznego stwierdzono występowanie torfów w Prabutach. Na powierzchni od 6 do 24 ha występują torfy niskie, mechowiskowe, mechowiskowo-turzycowiskowe oraz olesowe o miąższości od 1,8 do 6 m.

Pomiędzy wioskami Sypanica i Gonty wyznaczono obszar perspektywiczny dla wodnolodowcowych piasków i żwirów. Powierzchnia tego obszaru wynosi około 100 ha, a zasoby surowca ocenia się na 10 000 m³.

3.4.2.2 Zagrożenia

Duża liczba eksploatowanych złóż kruszywa naturalnego w Polsce jest spowodowana dużym zapotrzebowaniem na kopalinę oraz dużą ilością ich udokumentowanych zasobów. Po zakończeniu eksploatacji odkrywkowej pozostają otwarte wyrobiska, często o dużej powierzchni.

Zagrożeniem dla środowiska jest także nielegalna eksploatacja kopalin. W chwili obecnej nie istnieje żadna ewidencja, ani inwentaryzacja tego zjawiska, w związku z tym nie ma danych na temat, wielkości obszarów do rekultywacji.

3.4.2.3 Wnioski

Szczególnym zagrożeniem dla środowiska jest nielegalna eksploatacja kopalni. Problemem jest również powstawanie „dzikich wysypisk śmieci” poprzez umieszczanie w wyrobiskach odpadów. Poważne zagrożenie dla środowiska stanowią otwarte wyrobiska poeksploatacyjne po kopalniach odkrywkowych.

3.5 Infrastruktura techniczna

3.5.1 Gospodarka wodno – ściekowa

3.5.1.1 Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy Prabuty istnieje sieć wodociągowa o długości 169,3 km. Z sieci wodociągowej w gminie Prabuty korzysta 100 % ogółu liczby mieszkańców w tym 99,7 % mieszkańców terów miejskich korzysta z sieci wodociągowej oraz 83,5% mieszkańców zamieszkujących na terenach wiejskich.

Jednym z podstawowych elementów infrastruktury technicznej, wyznaczającym standard zamieszkania na danym terenie, a jednocześnie będącym warunkiem prawidłowego rozwoju społeczno gospodarczego jest dostęp mieszkańców do wody bieżącej z sieci wodociągowej.

TABELA NR 9 Dane dotyczące sieci wodociągowej na terenie gminy Prabuty.

Urządzenia sieciowe	Długość czynnej sieci	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]
Sieć wodociągowa	169,3 km	12 376

Źródło: www.stat.gov.pl stan na 2010 r. najnowsze dane dostępne na stronach GUS

3.5.1.2 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Na terenie gminy Prabuty istnieje sieć kanalizacyjna o długości 22,4 km. Z sieci kanalizacyjnej w gminie Prabuty korzysta 59 % ogółu liczby mieszkańców w tym 89 % to mieszkańcy terów miejskich oraz 5,9% to mieszkańcy zamieszkujący na terenach wiejskich.

TABELA NR 10 Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Prabuty.

Urządzenia sieciowe	Długość czynnej sieci	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]
Sieć kanalizacyjna	22,4 km	1 768

Źródło: www.stat.gov.pl stan na 2010 r. najnowsze dane dostępne na stronach GUS

Na terenie gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków w Prabutach przy ulicy Warmińskiej. Jest to oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości wg projektu 2000 m³/dobę przy równoważnej liczbie mieszkańców 15 000.

Ścieki z gospodarstw rolnych w większości gromadzone są w zbiornikach.. Brak danych dotyczących ilości, a zwłaszcza stanu technicznego przydomowych zbiorników bezodpływowych na ścieki nie pozwala oszacować wpływu tego źródła zanieczyszczeń na środowisko.

3.5.2 Gazownictwo

Na terenie gminy Prabuty istnieje sieć gazowa o długości 33 795 m. Z sieci gazowej w gminie Prabuty korzysta 44,0 % ogółu liczby mieszkańców w tym 67,5 % to mieszkańcy terów miejskich oraz 0,0% to mieszkańcy zamieszkujący na terenach wiejskich.

TABELA NR 11 Dane dotyczące sieci gazowej na terenie gminy Prabuty.

Urządzenia sieciowe	Długość czynnej sieci	Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych [szt.]
Sieć gazowa	33 795 m	522

Źródło: www.stat.gov.pl stan na 2010 r. najnowsze dane dostępne na stronach GUS

Zgodnie z danymi z GUS tereny wiejskie w gminie Prabuty brak jest sieci gazowej. Wobec braku dostępu do gazu przewodowego mieszkańcy gminy korzystają z gazu propan-butan, dystrybuowanego w butlach.

3.5.3 Gospodarka odpadami³

Głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych na terenie miasta i gminy Prabuty są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastrukturalne tj: handel, usługi, zakłady rzemieślnicze, szkolnictwo.

TABELA NR 12 Ilość zebranych odpadów komunalnych wg GUS na terenie gminy Prabuty w latach 2009-2010.

Lp.	Rodzaj odpadów	Ilość [Mg]	
		2009r	2010r
1	Odpady komunalne ogółem	1 642,03	1 944,27
2	w tym: z gospodarstw domowych	1 271,03	1 543,27
Na 1 mieszkańca [kg]		56,20	62,44

Źródło: www.stat.gov.pl stan na 2009- 2010 r. najnowsze dane dostępne na stronach GUS

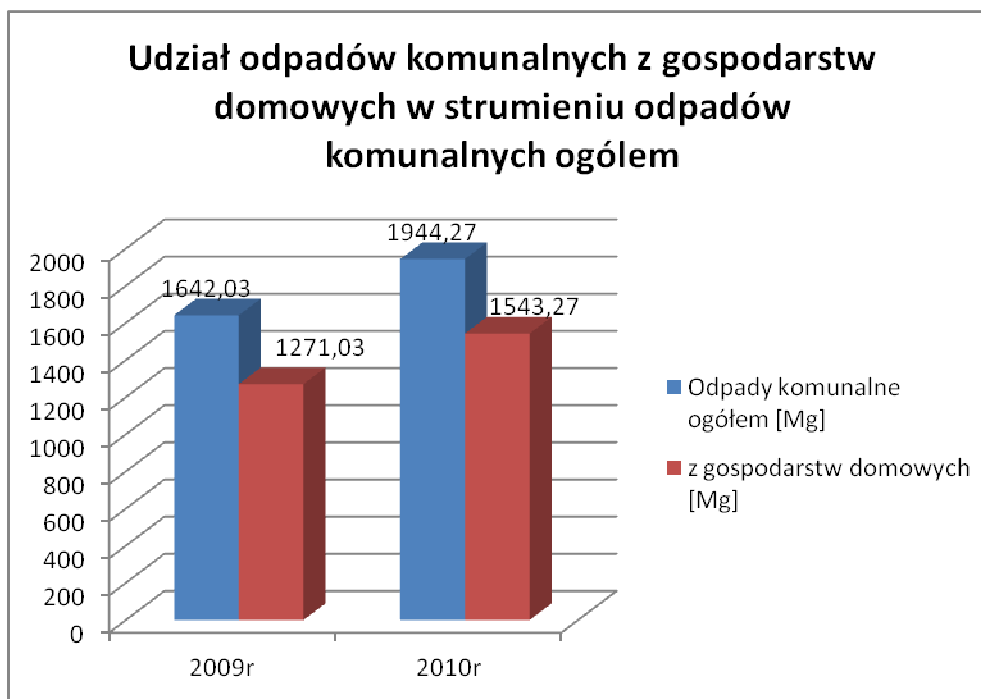
Ponadto w skład odpadów komunalnych wchodzi odpady wytwarzane nieregularnie tj. odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz odpady z remontów.

TABELA NR 13 Ilość odpadów wytwarzanych i nagromadzonych na terenie miasta i gminy Prabuty z wyłączeniem odpadów komunalnych w latach 2009-2010.

Lp.	Odpady wytworzone i nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych	Ilość [Mg]	
		2009r	2010r
1.	ogółem	9000	9000
2.	Poddane odzyskowi	9000	9000
3.	Odpady składowane w % wytworzonych	0,0	0,0

Źródło: www.stat.gov.pl stan na 2009- 2010 r. najnowsze dane dostępne na stronach GUS

³ www.stat.gov.pl stan na 2009- 2010 r. najnowsze dane dostępne na stronach GUS

WYKRES NR 5 Udział odpadów komunalnych z gospodarstw domowych w strumieniu odpadów komunalnych ogółem.

Wzrosła ilość indywidualnych umów na wywóz odpadów zawieranych przez mieszkańców gminy z uprawnionymi odbiorcami, a tym samym zwiększyła się ilość odpadów zbierana w sposób zorganizowany. Taka sytuacja pozwala na wzrost ilości ewidencjonowanych odpadów, co znajduje swój wyraz w danych statystycznych.

3.5.4 Hałas

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją. Odczuwany jest przez ich mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników wpływających ujemnie na środowisko i samopoczucie. Hałas wywołuje zmęczenie, złe samopoczucie, utrudnia wypoczynek, może prowadzić do częściowej lub całkowitej utraty słuchu. Ponadto powoduje poważne zmiany psychosomatyczne, jak zagrożenie nadciśnieniem, zaburzenia nerwowe, zaburzenia w układzie kostno-naczyniowym.

Ogólne zasady ochrony środowiska przed hałasem określone zostały w Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska. Według definicji podanej w ustawie hałas to dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz.

Hałas jest szkodliwy dla zdrowia; stały i uciążliwy powoduje psychiczne i fizyczne zmęczenie, pogarsza samopoczucie. Głośne dźwięki mogą nie tylko przeszkadzać w spokojnym śnie i uniemożliwiać odpoczynek, ale uporczywy i uciążliwy hałas może również osłabiać koncentrację lub wyzwać agresję. Uciążliwy hałas prowadzi do pogorszenia słuchu, a nawet do zupełnej głuchoty. Głuchota znajduje się na czele listy chorób zawodowych, przygotowanej przez Światową Organizację Zdrowia. Szkodliwy dla zdrowia jest już stały hałas o natężeniu 65 dB, co odpowiada szumowi głośno grającego telewizora. Przy hałasie o sile 85 dB, trwającym dłużej niż 8 godzin dziennie,

powstaje niebezpieczeństwo utraty słuchu. Natomiast hałas o natężeniu powyżej 130 dB, nawet krótkotrwały, jest nie tylko bolesny, ale może uszkodzić słuch w sposób nieodwracalny.

Wyróżnia się trzy główne rodzaje hałasu, według źródła powstawania:

- hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych,
- hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego,
- hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej.

Na terenie miasta i gminy Prabuty nie były prowadzone badania natężenia hałasu.

Do podstawowych czynników mających wpływ na klimat akustyczny gminy zaliczyć należy komunikację drogową oraz w znacznie mniejszym stopniu hałas przemysłowy, którego uciążliwość ma charakter lokalny o stosunkowo niedużym zasięgu.

Najważniejsze podmioty gospodarcze /zakłady zlokalizowane w gminie ważne z punktu widzenia uciążliwości dla środowiska:

- Zakład Hydrauliki Okrętowej „Hydroster” sp. z o.o.,
- Pal –Pol sp. z o.o Producent opakowań drewnianych,
- P.P.U.H. BGW Producent palet drewnianych.

Hałas przemysłowy nie stwarza w gminie Prabuty większych problemów. Systemy lokalizacji nowych inwestycji i sporządzania ocen ich oddziaływania na środowisko, kontroli i egzekucji nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenia zasięgu rozprzestrzeniania tego rodzaju hałasu. Ważne jest również to, że dla źródeł hałasu przemysłowego, ze względu na ich stosunkowo niewielkie wymiary, istnieje wiele prostych możliwości ograniczenia emisji do środowiska przez zastosowanie skutecznych rozwiązań technicznych takich jak: tłumiki, obudowy dźwiękochłonne, zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian czy stolarki okiennej pomieszczeń, w których pracują hałasujące maszyny.

W roku 2010 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku przeprowadził 61 kontroli obiektów emitujących hałas do środowiska(nie był to żaden z zakładów występujących na terenie gminy Prabuty). Kontrole dotyczyły głównie skarg na uciążliwość powodowane przez pracę m.in.:

- urządzeń w branży przetwórstwa spożywczego i obiektach handlowych (wentylatory, agregaty chłodnicze),
- urządzeń do obróbki drewna i metalu, produkcji materiałów budowlanych, wytwórni mas bitumicznych, przeładunkowych,
- urządzeń emitujących hałas na otwartej przestrzeni bez jakichkolwiek zabezpieczeń akustycznych,
- lokali rozrywkowych, zwłaszcza w okresie letnim,
- urządzeń w gospodarstwach rolnych,
- elektrowni wiatrowej.

Uwzględniając porę wykonania pomiarów hałasu, w roku 2010 przeprowadzono 43 pomiary w porze dziennej (pomiędzy 06-22 godz.) i 25 pomiarów w porze nocnej (pomiędzy 22-06 godz.). W czterech zakładach hałas emitowany przez urządzenia przekraczał warunki określone w pozwoleniach na emisję hałasu. Zakładom tym wymierzano administracyjne kary pieniężne. W przypadku 23 obiektów wyniki pomiarów hałasu przekraczały warunki rozporządzenia o dopuszczalnych poziomach hałasu. Dla tych jednostek dalsze postępowanie w sprawie wydania decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu prowadzili właściwi starostowie.

Hałas komunikacyjny

Z uwagi na fakt, że ruch o znaczeniu regionalnym odbywa się przez miasto Prabuty, jego mieszkańcy mogą odczuwać pewną uciążliwość hałasową pochodzącej z tego źródła. Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu (szczególnie w okresie letnim, co związane jest z ruchem turystycznym) można przyjąć, że na terenie miasta i gminy utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Przyczyną wzrostu uciążliwości jest również zła jakość nawierzchni dróg.

Przez teren gminy przechodzą trzy drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka nr 521 (Iława-Prabuty-Kwidzyn)
- droga wojewódzka nr 522 (Górki - Prabuty - Trumieje)
- droga wojewódzka nr 520 (Prabuty-Kamieniec)

Przeprowadzone pomiary hałasu komunikacyjnego wskazują, na przekroczenie, w porze dziennej, poziomu $L_{AeqD}=60$ dB(A) w niemal wszystkich punktach pomiarowych. W związku z tym, nasuwa się wniosek, że dopuszczalne poziomy hałasu drogowego wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych miasta, gdzie zlokalizowana jest zabudowa mieszkaniowa i inne obiekty wymagające ochrony przed hałasem, są przekraczane.

Przez teren gminy Prabuty przebiega linia kolejowa E65 Warszawa- Gdynia. Stanowi ona pewną uciążliwość związaną z emisją hałasu. W chwili obecnej jest ona w gruntownej przebudowie, jej znaczenie jest istotne i wydaje się, że będzie ono rosnąć.

3.5.5 Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Promieniowanie jonizujące

Przy opracowywaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych. Sytuację radiologiczną Polski określają poziomy promieniowania:

- Obecnych w środowisku radionuklidów naturalnych głównie radionuklidów szeregu uranowo-radowego, szeregu uranowo-aktynowego, szeregu torowego i potasu K-40 (radionuklidów o dużym połowicznym okresie zaniku w porównaniu z czasem istnienia Ziemi) oraz takich radionuklidów, jak H-3, Be-7, Na-22 i C-14, powstających w wyniku oddziaływania promieniowania kosmicznego na pierwiastki występujące na powierzchni ziemi i w atmosferze,
- Radionuklidów pochodzenia sztucznego, które przedostały się do środowiska w wyniku prób z bronią jądrową lub zostały uwolnione z obiektów jądrowych i składowisk paliwa w trakcie ich normalnej eksploatacji lub w stanach awaryjnych (np. katastrofa elektrowni jądrowej w Czarnobylu), a także promieniowanie generowane przez różnego rodzaju urządzenia stosowane w diagnostyce medycznej, przemyśle, badaniach naukowych i innych dziedzinach działalności ludzkiej.

Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- Poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- Stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Wymienione wielkości charakteryzuje naturalna zmienność, są one także w poważnym stopniu uzależnione od wprowadzonych do środowiska substancji promieniotwórczych w wyniku wybuchów jądrowych oraz katastrofy w Czarnobylu.

Biorąc pod uwagę informacje zawarte w roczniku statystycznym GUS, a także opierając się na aktualnym komunikacie Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki w sprawie sytuacji radiacyjnej Polski w I kwartale 2002 r., należy stwierdzić, że rejestrowane obecnie w Polsce moce dawek promieniowania oraz zawartość cezu-137 w powietrzu i mleku (podstawowy wskaźnik reprezentujący skażenie promieniotwórcze materiałów środowiskowych oraz artykułów spożywczych sztucznymi izotopami promieniotwórczymi) utrzymują się na poziomie z 1985 r. tzn. z okresu przed awarią czarnobylską.

Wg danych Państwowej Agencji Atomistyki [PAA] oraz Oceny Stanu Bezpieczeństwa Jądrowego i Ochrony Radiologicznej w Polsce w 2010 roku, należy stwierdzić, że w świetle przyjętych na świecie i stosowanych w kraju przepisów ochrony radiologicznej narażenie radiacyjne statystycznego mieszkańca Polski w 2010 r., będące następstwem stosowania sztucznych źródeł promieniowania jonizującego, jest pomijalnie małe.

Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- Elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- Stacje radiowe i telewizyjne,
- Łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- Stacje radiolokacji i radionawigacji.

Znaczenie tego oddziaływania w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstsza siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiekolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

W roku 2008 w ramach podsystemu monitoringu pól elektromagnetycznych prowadzono obserwacje zmian poziomów sztucznie wytworzonych pól elektromagnetycznych w środowisku. Celem tych obserwacji była ochrona przed wzrostem poziomów pól elektromagnetycznych ponad wartości normatywne określone dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego na terenie gminy są:

- stacje radiowe i telewizyjne,
- elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia, stacje transformatorowe,

- stacje przekaźnikowe telefonii komórkowej,
- zespoły sieci i urządzeń elektrycznych w gospodarstwie domowym (np. kuchenki mikrofalowe)
- urządzenia radiolokacyjne i radionawigacyjne.

Na terenie gminy nie ma urządzeń wytwarzających: pole elektryczne lub magnetyczne stałe, pole elektryczne i magnetyczne o częstotliwości 50 Hz wytwarzane przez stacje i linie elektroenergetyczne oraz promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące w zakresie 0,001-300 000 MHz.

Źródła pól elektromagnetycznych stanowi linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV i 400 kV oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne.

Do punktowych źródeł promieniowania niejonizującego należą m.in.:

- pojedyncze nadajniki radiowe,
- stacje bazowe telefonii komórkowej analogowej CENTERTEL i cyfrowej GSM 900 instalowane na wysokich budynkach, kominach, specjalnych masztach,
- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach przemysłowych, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji policji i straży pożarnej.

Ze względu na uzgadnianie obiektów telefonii komórkowej przez różne organy administracji jest znana liczba stacji bazowych telefonii komórkowej i ich parametry. Natomiast nie jest rozpoznany ich wpływ na środowisko. Stacja bazowa telefonii komórkowej w miejscowości Antonin w gminie Prabuty- 2 anteny sektorowe – 2*900 MHz; 2*604 W; 2 anteny paraboliczne – 2*13 GHz, 1*1413W, 1*355W. Stacja bazowa,- Stacja Linii Radiowych w Rodowie (TP S.A.) oraz stacja bazowa telefonii komórkowej w Stańkowie.

W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

Brak stałego monitoringu w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego uniemożliwia ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wokół obiektów i urządzeń będących jego źródłem.

3.5.6 Komunikacja i transport

3.5.6.1 Transport drogowy

Układ drogowy Gminy Prabuty stanowi sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Przez teren gminy Prabuty przebiegają następujące drogi wojewódzkie:

- nr 520 relacji Prabuty – Kamieniec,
- nr 521 relacji Kwidzyn – Prabuty – Susz – Hława,
- nr 522 relacji Górki (Mikołajki Pomorskie) – Prabuty – Trumieje – Sobiewola (Kisielice).

Drogi powiatowe:

- nr 499 relacji Prabuty – Orkusz – Trzciano,
- nr 572 relacji Kołodzieje – Pólko – (Babięty),
- nr 576 relacji Obrzynowo – (Bronowo),
- nr 560 relacji Obrzynowo – Jakubowo – Pachutki,
- nr 562 relacji Antonin – Rodowo – (Stążki),
- nr 563 relacji Rodowo – Górowychy - Popówko
- nr 579 relacji Trumiejki – Grodziec – (Pławty)
- nr 500 relacji Kamienna – Gdakowo – (Wilczewo)
- nr 561 relacji Jakubowo – (Dworek)
- nr 580 relacji Grodziec – (Jawty)
- nr 596 relacji Raniewo – Kleczewo – St. Kamień

Drogi gminne wg ostatnich dostępnych danych GUS(2004r.) na terenie gminy Prabuty mają długość 67 km.

TABELA NR 14 Drogi publiczne gminne na terenie gminy Prabuty.

Drogi gminne	Jednostka miary [km]
o nawierzchni twardej	20,00
o nawierzchni twardej ulepszonej	7,00
o nawierzchni gruntowej	40,00

Źródło: ostatnie dostępne dane z <http://www.stat.gov.pl/>

Stan techniczny dróg gminnych wymaga ciągłych prac w zakresie ich utrzymania, wykonywania remontów częściowych oraz w niektórych przypadkach gruntownej modernizacji. Należy tu również podkreślić konieczność likwidacji barier architektonicznych dla niepełnosprawnych, zwłaszcza jeśli chodzi o chodniki oraz przejścia dla pieszych. Ważną kwestią jest również planowana budowa ścieżek rowerowych, którą można przeprowadzić przy okazji modernizacji określonych ulic i dróg.

Źródłem zanieczyszczenia środowiska na terenie jest transport drogowy oraz przebiegające przez teren gminy linie energetyczne. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki i większą emisję substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych – to także źródło dużej ilości odpadów.

Zanieczyszczenie powietrza przez środki transportu na terenie gminy ma charakter ograniczony do okolic dróg o znaczącym natężeniu ruchu. Jest to związane z tym, że źródło emisji zanieczyszczeń znajduje się na wysokości do metra od

powierzchni ziemi, a także z unosem pyłu drogowego spowodowanym ruchem pojazdów. Uciążliwości związane z obniżeniem jakości powietrza atmosferycznego wokół szlaków komunikacyjnych mają inny charakter na terenie osłoniętym przez zabudowania, wzniesienia, zadrzewienia, a inny na otwartych przestrzeniach. Równocześnie zależą od stałych parametrów pogody dla danego obszaru, jak: kierunek wiatru, pułap chmur, częstotliwość opadów atmosferycznych. Transport drogowy należy do powierzchniowych źródeł emisji. W terenie zurbanizowanym, a szczególnie w okolicy skrzyżowań głównych dróg, natężenie ruchu jest największe i występuje kumulacja strumienia emisji oraz z reguły gorsze warunki jej rozpraszania, co często jest przyczyną powstawania lokalnych zagrożeń (długotrwała ekspozycja, smogi). Dużą rolę odgrywa tu przepustowość dróg i związana z tym płynność jazdy.

3.5.6.2 Transport kolejowy

Na terenie gminy przebiegają następujące linie kolejowe:

- linia kolejowa magistralna Warszawa – Gdynia (linia nie obsługuje obszarów wiejskich gminy, z wyjątkiem przystanku osobowego w Gdakowie),
- linia Kwidzyn – Prabuty, której funkcjonowanie zostało zawieszone,
- linie Prabuty – Kisielice, której funkcjonowanie zostało zakończone.

Generalnie, sieć kolejowa jest rozwinięta słabo, a jej znaczenie w przewozie osobowym i towarowym stale maleje.

4 ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI

Na obszarze gminy Prabuty największe oddziaływanie na środowisko występuje poprzez:

- transport,
- zakłady przemysłowe, (Zakład Hydrauliki Okrętowej „Hydroster” sp. z o.o., Pal –Pol sp. z o.o Producent opakowań drewnianych, P.P.U.H. BGW Producent palet drewnianych)
- gospodarka komunalna – głównie oczyszczalnie ścieków oraz odpady.

Istotne kierunki oddziaływania to: pobór wód powierzchniowych oraz energii, emisja hałasu oraz zanieczyszczeń do wód i powietrza, wytwarzanie odpadów. Uzyskanie efektów zmniejszania wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności jest sprawą bardzo ważną, ponieważ koszt pozyskania energii, surowców ze źródeł pierwotnych i wody jest wysoki.

4.1 Racionalne gospodarowanie wodą

Szybki wzrost gospodarczy kraju nie zwiększa poboru wody na potrzeby gospodarki narodowej. Jest to możliwe zarówno dzięki wdrażaniu wodooszczędnych technologii przez podmioty gospodarcze, jak również w wyniku realizacji celów polityki ekologicznej państwa (np. kontrole przedsiębiorstw wykorzystujących wodę). Dalsze ograniczenie zużycia wody wymagać będzie wprowadzenia nowych instrumentów takich jak:

- wspieranie działań zmierzających do ograniczenia zużycia materiałów, wody i energii na jednostkę produktu przez podmioty gospodarcze, zwłaszcza przez wprowadzenie normatywów zużycia wody w wybranych, szczególnie wodochłonnych procesach produkcyjnych w oparciu o dane o najlepszych dostępnych technikach (BAT),
- opracowanie i wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych w przeliczeniu na jednostkę produktu,
- ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych,
- właściwe utrzymanie wód i urządzeń wodnych,
- intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystywania mniej zanieczyszczonych ścieków.

4.2 Wykorzystanie energii

Rozwój energetyki opartej na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii (OZE) stanowi jeden z priorytetów krajowej polityki energetycznej⁴. Podstawowym celem polityki w tym zakresie jest zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010r. i do 14% w 2020r. w strukturze zużycia nośników pierwotnych.⁵ Racionalne wykorzystanie energii odbywać się będzie przez:

- zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT), racjonalizację przewozów oraz wydłużenie cyklu życia produktów;
- zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie indywidualnych liczników energii elektrycznej, wody i ciepła;
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

4.3 Racionalne wykorzystanie materiałów

Ograniczenie materiałochłonności przez zakłady przemysłowe i rolnictwo zalecane jest zarówno przez kierunki polityki ekologicznej Polski, jak i Unii Europejskiej poprzez zastosowanie najlepszych możliwych technologii. Do podstawowych zasad jakie zalecane są przez BAT należą:

⁴ Polityka energetyczna Polski do 2025r. – dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 4 stycznia 2005r.

⁵ Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014

- zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych oraz recykling;
- zmniejszenie oddziaływania rolnictwa na środowisko poprzez rozpropagowanie i stosowanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, kontynuacja budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę;
- racjonalne gospodarowanie kopalinami poprzez opracowanie planów eksploatacji kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Na terenie miasta i gminy Prabuty istnieją bardzo duże możliwości szerszego wykorzystania energii odnawialnej, min. poprzez stosowanie metod przetwarzania energii biomasy (głównie wiklina) na energię użyteczną, głównie ciepłą (kotły opalane biomasą). Do celów energetycznych może być również wykorzystywany gaz powstający w wyniku fermentacji metanowej osadów ściekowych oraz gaz wysypiskowy. Obecnie na terenie powiatu kwidzyńskiego funkcjonuje sześć małych elektrowni wodnych, przewiduje się rozwój tej formy wytwarzania energii.

Wykorzystanie biomasy zostało uznane za szansę dla powiatu kwidzyńskiego, co dało wyraz w opracowaniu programu operacyjnego – Biomasa jako alternatywne źródło energii - w ramach Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego powiatu kwidzyńskiego. Projekt ten zakłada:

- racjonalne wykorzystanie energii na poziomie regionalnym,
- uprawę wikliny jako alternatywnego źródła energii,
- wykorzystanie biomasy jako alternatywne źródło energii,

Program skierowany został do jednostek administracji publicznej, użytkowników energii, rolników z terenu Kwidzyńskiej Doliny Wisły. Poszczególne założone działania zostały przedstawione w programie operacyjnym.

5 NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Nadzwyczajnymi zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie miasta i gminy Prabuty są:

- pożary,
- wylewy rzeki Liwy,
- susze,
- gradobicia,
- silne wiatry,
- awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- katastrofy komunikacyjne drogowe, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

5.1 *Zagrożenie naturalne*

W związku z anomaliami klimatycznymi i występującymi w ostatnich latach nietypowymi zjawiskami przyrodniczymi, należy zwrócić uwagę także na zagrożenia naturalne.

Największym potencjalnym źródłem takich zagrożeń na terenie gminy Prabuty jest rzeka Liwa (powódzie, zatonięcia, dopływ nieznanymi zanieczyszczeń). Przyczyną wylewania rzeki Liwy jest zły stan techniczny jej koryta i zamulenie. Przy większych przepływach woda występuje z koryta. Obecnie trwają prace odbudowy koryta tej rzeki.

Na terenie gminy Prabuty mogą powstać groźne w skutkach pożary. Zagrożonymi rejonami są tereny leśne i jednostki osadnicze, w których dominuje zabudowa niska i zwarta wykonana z materiałów palnych.

Poważne zagrożenie stwarzają również pożary traw wypalanych przez miejscową ludność w miesiącach wiosennych, które niejednokrotnie przenoszą się na budynki i obszary leśne.

Statystycznie najwięcej pożarów powstaje w wyniku nieumyślnego zaprószenia ognia oraz coraz częściej przyczyną pożaru jest podpalenie. Zagrożenie to nasila się w okresie wiosennym i letnim (kwiecień- październik).

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Kwidzynie jest zakwalifikowana do IV kategorii komend powiatowych. Terenem jej działania jest powiat kwidzyński z gminami: gminą miejską Kwidzyn; miastem i gminą Prabuty; gminami: Kwidzyn, Gardeja, Ryjewo, Sadlinki. Siedzibą Komendy Powiatowej jest miasto Kwidzyn. KPPSP w Kwidzynie czynnie uczestniczy w raz z podległymi jej jednostkami OSP we wszelkiego rodzaju akcjach edukacyjnych tak aby mieszkańcy miasta i gminy Prabuty mogli postępować zgodnie z zasadami przeciwpożarowymi.

5.2 **Poważna awaria przemysłowa**

Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późniejszymi zmianami) i w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 09 kwietnia z 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2002 r., Nr. 58, poz. 535 z późniejszymi zmianami).

poważna awaria - to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Potencjalnym zagrożeniem środowiska na terenie gminy Prabuty jest głównie:

1. transport materiałów i substancji niebezpiecznych (toksycznych, łatwopalnych, wybuchowych) głównie na drogach krajowych, wojewódzkich oraz szlakach kolejowych, a także rurociągami, powodując m. in. zagrożenie zanieczyszczenia gleb oraz pożarowe na terenach leśnych,

Transport materiałów niebezpiecznych

Na terenie gminy Prabuty transport materiałów niebezpiecznych odbywa się trasą: Iława - Kwidzyn od miejscowości Stankowo przez Prabuty do Kwidzyna. Największe zagrożenie występuje w tych miejscowościach, gdzie zabudowa sąsiaduje bezpośrednio z drogą komunikacyjną. Są to następujące miejscowości: Stańkowo, Prabuty, Raniewo.

Do najbardziej zagrożonych węzłów komunikacyjnych w gminie zalicza się: skrzyżowanie w Prabutach z drogą w kierunku Mikołajek Pomorskich oraz drugie skrzyżowanie w okolicy warsztatów Zespołu Szkół Zawodowych.

Materiały niebezpieczne transportowane są także kolejną, następującymi trasami:

dowożenie do Kwidzyna:

- z kierunku Tarnowa - Mościć przez Toruń Gł., Iławę, Susz, Prabuty,
- z kierunku Katowic - Szopienic przez Toruń Gł., Iławę, Susz, Prabuty;

wywóz z Kwidzyna:

- w kierunku Katowice - Szopienice przez Prabuty, Susz, Iławę,

5.3 Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie

Biotechnologia jest dyscypliną nauk technicznych wykorzystującą procesy biologiczne na skalę przemysłową. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r., Nr 184, poz. 1532) podaje jedną z najszerzych definicji: „Biotechnologia oznacza zastosowanie technologiczne, które używa systemów biologicznych, organizmów żywych lub ich składników, żeby wytwarzać lub modyfikować produkty lub procesy w określonym zastosowaniu.” Biotechnologie są w stosunku do tradycyjnych (chemicznych) znacznie mniej energochłonne, bezodpadowe lub niskoodpadowe, tańsze i wydajniejsze oraz często mniej obciążające środowisko, znajdują zastosowanie także w działalności służącej ochronie środowiska (w oczyszczaniu ścieków, neutralizacji odpadów, w produkcji biogazu).

Organizmy Modyfikowane Genetycznie (GMO) są to rośliny lub zwierzęta, które dzięki modyfikacji w ich genomie - materiale genetycznym - uzyskały nowe cechy. Modyfikacja genetyczna zwykle polega na wstawieniu nowego genu (co fizycznie jest fragmentem DNA) do genomu modyfikowanego organizmu. Jednak można także i wyciszać geny poprzez wprowadzenie komplementarnego genu kodującego tzw. nonsensowne RNA, czy też za pomocą kierowanej mutagenazy, wywołać mutacje w konkretnym genie, co może doprowadzić do jego inaktywacji (dokładnie inaktywacji produktu tego genu).

Na świecie ma miejsce dynamiczny rozwój badań w zakresie inżynierii genetycznej i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach.

Produkty nowoczesnej biotechnologii (organizmy genetycznie zmodyfikowane) coraz częściej pojawiają się na rynku, budząc wiele kontrowersji, szczególnie w odniesieniu do problematyki bezpieczeństwa tych produktów dla zdrowia człowieka i ewentualnego ich wpływu na inne organizmy w środowisku. W związku z powyższym zachodzi potrzeba dokonywania oceny stopnia zagrożenia tych produktów dla zdrowia ludzi i środowiska. Procedury i mechanizmy oceny ryzyka związanego z wykorzystywaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów są ciągle doskonałe.

W 2006r. przyjęto Ramowe Stanowisko Rządu RP dotyczące GMO. Jest to dokument wyznaczający kierunek działań dotyczących GMO, na podstawie którego realizowana będzie w Polsce polityka w tym zakresie.

Biotechnologie i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach daje nowe możliwości rozwoju. Korzystanie z osiągnięć biotechnologii związane może być jednak z nieznanym dotąd zagrożeniem bezpieczeństwa biologicznego.

Najważniejsze problemy:

- brak nadzoru nad wprowadzaniem GMO,
- brak świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- zagrożenie rodzimych gatunków roślin i zwierząt przez obce gatunki lub nowe organizmy wytworzone technikami transgenezy,
- brak jednoznacznych regulacji prawnych w zakresie rozwiązań systemowych dotyczących ochrony środowiska, a zwłaszcza koegzystencji upraw roślin modyfikowanych i niemodyfikowanych.

6 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Warunkiem koniecznym i niezbędnym do realizacji celów związanych z ochroną środowiska zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju jest dobrze zaplanowany, zorganizowany i realizowany proces powszechnej edukacji, obejmujący nie tylko dzieci i młodzież, ale też całe społeczeństwo.

Edukacja ekologiczna zwana także edukacją środowiskową, to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem myśleć globalnie – działać lokalnie. Obejmuje ona wprowadzanie do programów szkół wszystkich szczebli tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, umożliwiające łączenie wiedzy przyrodniczej z postawą humanistyczną, tworzenie krajowych i międzynarodowych systemów kształcenia specjalistów i kwalifikowanych pracowników dla różnych działów ochrony środowiska, nauczycieli ochrony środowiska, doksztalcanie inżynierów i techników różnych specjalności oraz menedżerów gospodarki, a także powszechną edukację szkolną i pozaszkolną. W potocznym rozumieniu są to wszelkie formy działalności skierowanej do społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, które mają na celu wpływanie na poziom świadomości ekologicznej, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Działania te prowadzone są przez szkoły, przez specjalistyczne placówki edukacyjne zarówno publiczne jak i niepubliczne, a także przez liczne organizacje ekologiczne.

Może przyjmować różne formy:

- kształcenie ustawiczne (wykłady, seminaria, rozdawanie ulotek i programy edukacyjne),
- kształcenie dzieci i młodzieży w zakresie ekologii,
- zielone szkoły.

Niestety istnieje moda na konsumpcyjny styl życia. Zauważalny jest brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach ochrony środowiska, w szczególności gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Niejednokrotnie wiąże się to z niskim poziomem socjalnym społeczeństwa, a działania „ekologiczne”, to wciąż działania kosztowne.

Edukacja ekologiczna mieszkańców spoczywa na barkach szkół, jednostek samorządu terytorialnego i trzeciego sektora.

Województwo pomorskie charakteryzuje się wysokimi współczynnikami nasycenia tak organizacjami, jak i inicjatywami, zdecydowanie przekraczającymi średnie dla całego kraju, jednakże aktywność tych organizacji jest nierównomierna, niesystematyczna i częstokroć krótkotrwała. W latach 2006 – 2009 podejmowano działania w niewielkiej liczbie obszarów tematycznych, zdecydowanie najczęściej realizowano inicjatywy wynikające z bogactwa przyrodniczych zasobów województwa - w zakresie ochrony gatunkowej oraz przestrzennych form ochrony, a także ogólnie w zakresie ochrony środowiska. Edukacja ekologiczna obecna jest w formalnym

systemie kształcenia od 2002 roku. Wprowadzona została prawnie poprzez *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*. Rozporządzenie wprowadza edukację ekologiczną w postaci oddzielnej ścieżki edukacyjnej o charakterze wychowawczo-dydaktycznym poczynawszy od II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI).

Edukacja powinna być akceptowana i realizowana przez ogół nauczycieli, poprzez właściwe wykorzystanie treści ekologicznych zawartych w programach nauczania danego szczebla szkolnictwa. Treści związane z nauczaniem i wychowaniem pro środowiskowym należy prezentować w sposób bardzo interesujący, aby w następstwie uczyły one nowego podejścia do problemów związanych z ekologią. Cóż dają najpiękniejsze nawet treści werbalne, które nie rozbudzają autentycznych potrzeb czynnego uczenia się i rozwiązywania wysuwanych problemów. W edukacji ekologicznej każde dziecko powinno stać się aktywnym uczestnikiem, i umieć współdecydować o tym, czego i w jaki sposób się uczyć.

Przykładem do stworzenia systemu edukacji ekologicznej może być *Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*, będący rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*. System edukacji ekologicznej powinien eliminować działania pozorne i mało efektywne, propagować zaś działania które przyczynią się aby zachować zdrowe środowisko oraz jego walory dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Główne cele Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską;
2. Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej;
3. Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści, wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych, uporządkowanie przepływu informacji i decyzji z wykorzystując najlepsze krajowe i zagraniczne doświadczenia.

Cele operacyjne Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Dokonanie kompleksowej, empirycznej diagnozy funkcjonowania edukacji ekologicznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej źródeł, priorytetów i stosowanych w niej metod i procedur wdrożenia.
2. Dostarczenie informacji o optymalnym systemie edukacji ekologicznej w kraju i o warunkach dochodzenia do takiego systemu.
3. Wypełnienie zobowiązań wynikających z sygnowanych przez RP porozumień międzynarodowych.

4. Inspirowanie potencjalnych podmiotów do tworzenia branżowych, resortowych, regionalnych, lokalnych, instytucjonalnych oraz innych programów edukacji ekologicznej.
5. Stworzenie jednolitego dokumentu pozwalającego monitorować rozwój edukacji ekologicznej w Polsce w kontekście oczekiwań społecznych i możliwości realizacyjnych.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* wyróżniono następujące trzy sfery implementacji zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej:

1. Edukacja formalna to zorganizowany system kształcenia zgodny z określonymi zasadami sformułowanymi w odpowiednich aktach prawnych (ustawy i rozporządzenia). Polski system edukacji formalnej obejmuje system oświaty i szkolnictwa wyższego.
2. Ekologiczną świadomość społeczną możemy określić jako stan wiedzy, poglądów
3. i wyobrażeń ludzi o środowisku przyrodniczym, jego antropogennym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożeniach i ochronie, w tym także stan wiedzy o sposobach i instrumentach sterowania, użytkowania i ochrony środowiska. Świadomość ta kształtowana jest przede wszystkim przez organizacje państwowe, społeczne (Pozarządowe Organizacje Społeczne - POS) oraz media.
4. Szkolenia to zinstytucjonalizowane formy przekazywania wiedzy i umiejętności dla określonej grupy zawodowej lub społecznej służące podnoszeniu kwalifikacji niezbędnych zarówno w życiu zawodowym, działalności społecznej jak i dla potrzeb indywidualnych.

Trzy wyodrębnione sfery edukacji ekologicznej w chwili obecnej są ze sobą dość luźno powiązane i nie stymulują się wzajemnie, stąd też efektywność edukacji ukierunkowanej na propagowanie idei i zasad rozwoju zrównoważonego jest niewielka.

Edukacja ekologiczna nie ogranicza form stosowanych przy jej realizacji. Warunek atrakcyjności, niezbędny w procesie przebudowy postaw i utrwalania dobrych nawyków każe stosować możliwie bogatą gamę stymulatorów. Planowane formy edukacji ekologicznej to: akcje, festiwale, święta, manifestacje oraz inne imprezy uliczne, protesty, interpelacje i procedury odwoławcze, aukcje, festyny, happeningi, pokazy i zloty, olimpiady, targi, wystawy i dni otwarte w miejscach (instytucjach) związanych z ekologią, wycieczki, turystyka kwalifikowana, ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze, publikacje, strony internetowe.

Na terenie miasta i gminy Prabuty nie ma ośrodków prowadzących wyłącznie edukację ekologiczną. Obiekt taki znajduje się mieście Kwidzyn – jest to prężnie działające Stowarzyszenie Eko- Inicjatywa. Stowarzyszenie swym zasięgiem i działaniami obejmuje również teren gminy Prabuty. Podstawowym celem Stowarzyszenia jest:

- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców
- Inicjowanie działań pro- i ekologicznych
- Popularyzacja wiedzy przyrodniczej
- Propagowanie zdrowego stylu życia oraz postaw przyjaznych środowisku

- Współpraca z placówkami oświatowymi, lokalnymi zakładami pracy, ludźmi działającymi na rzecz ochrony środowiska, Urzędem Miejskim
- Udzielanie informacji ekologicznych
- Współudział w tworzeniu lokalnej Agendy 21
- Organizowanie wykładów i seminariów z zakresu szeroko rozumianej tematyki ekologicznej
- Działalność kulturalno-artystyczna inspirowana pięknem przyrody o potrzebą ochrony środowiska
- Proponowanie różnego rodzaju formy doskonalenia zawodowego nauczycieli
- Opieka nad Młodzieżowym Klubem Ekologicznym
- Gromadzenie i udostępnianie danych na temat środowiska
- Organizacja letnich zajęć dla dzieci
- Pomoc każdemu, kto chce pomóc środowisku

W ramach Centrum odbywają się następujące akcje ekologiczne:

- Letnie zajęcia ekologiczne dla dzieci „Kwitające Wakacje”
- Młodzieżowy Program Promocji Sklepów Proekologicznych „Mój Sklep”
- Przyrodnicze warsztaty terenowe dla nauczycieli)

Edukacja ekologiczna formalna (szkolna)

Ten rodzaj edukacji to zorganizowany system kształcenia uczniów na wszystkich szczeblach systemu oświaty, nastawiony na wykształcenie w nich umiejętności obserwowania środowiska i zmian w nim zachodzących, wrażliwości na piękno przyrody i szacunku dla niej.

Edukacja ekologiczna pozaszkolna

W ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie niektórych grup osób dorosłych zdobywaniem wiedzy na temat otaczającego ich środowiska, a także możliwości uczestniczenia w działaniach na rzecz jego ochrony. Zachowania obserwowane w społeczeństwie wskazują jednak, że poziom akceptacji dla działań z zakresu ochrony środowiska maleje, a zachowania prokonsumpcyjne dominują nad proekologicznymi. Dlatego rola edukacji ekologicznej i wprowadzanie jej nowych form są nadal bardzo istotne.

Szczególną rolę w rozwijaniu edukacji ekologicznej wśród dorosłych mieszkańców gminy spełniać będzie Urząd Miasta i Gminy w Prabutach. Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska.

Wśród wielu tematów edukacji ekologicznej, znaczące miejsce należy przypisać edukacji w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, ochrony powietrza atmosferycznego, oszczędności energii i wody.

7 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY

Proces zarządzania obejmuje następujące czynności: planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

W Polsce zarządzanie środowiskiem funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Podział kompetencji stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska. Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Wg Art.376 Ustawy prawo ochrony środowiska (Dz.U.08.25.150.ze zm.)

Organami Ochrony Środowiska, z zastrzeżeniem art.377, są:

- 1) wójt, burmistrz lub prezydent miasta;
- 2) starosta;
- 2a) sejmik województwa;
- 2b) marszałek województwa;
- 3) wojewoda;
- 4) minister właściwy do spraw środowiska;
- 5) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 6) regionalny dyrektor ochrony środowiska

Samorząd Województwa dysponuje kompetencjami o charakterze strategicznym: ustala strategię rozwoju województwa, politykę przestrzenną w postaci planu zagospodarowania przestrzennego a także wojewódzkie programy. Z mocy prawa opracowanie i realizacja tych dokumentów należy do *Zarządu Województwa*.

Marszałek Województwa – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody w województwie. Jest organem w zakresie melioracji wodnych. Wydaje decyzje analogiczne do starosty, ale w odniesieniu do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających obligatoryjnie raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Sejmik - uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa, program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami.

Starosta – główny decydent w ochronie środowiska, wydający decyzje dla przedsięwzięć, które są klasyfikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (**ZAŁĄCZNIK NR 5**) sprawujący nadzór nad lasami nie

stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

Rada Powiatu - uchwała *Program ochrony środowiska* co 2 lata analizuje raporty z realizacji *Programu ochrony środowiska* ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji elektroenergetycznych oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej), wyraża zgodę na powołanie społecznej straży rybackiej.

Wójt, burmistrz, prezydent miasta - rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Rada Gminy – uchwała miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwała budżet gminy, uchwała plany gospodarcze i rozwojowe mikroregionu, ustala zakres działań jednostek pomocniczych, uchwała podatki i opłaty lokalne, w tym np.: stawki za usuwanie i unieszkodliwianie odpadów, czy podejmuje decyzje odnośnie współpracy z innymi jednostkami, jak np.: utworzenie związku gmin.

— Jednostki kontrolno – monitoringowe

Inspekcja Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zadania z ochrony środowiska niejednokrotnie są także realizowane przez stowarzyszenia i związki gmin, powołane np. w celu wspólnej gospodarki odpadami.

Podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Do instrumentów prawnych ochrony środowiska należą:

1. Pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia:
 - zintegrowane,
 - na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - na emitowanie hałasu do środowiska,
 - na emitowanie pól elektromagnetycznych,
 - na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - na pobór wody,
 - na wytwarzanie odpadów.

2. Zezwolenia między innymi na:
 - przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę,
 - odzysk, unieszkodliwianie i transport odpadów,
 - przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt.
3. Oceny między innymi:
 - jakości powietrza,
 - jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
 - stanu akustycznego środowiska,
 - pól elektromagnetycznych w środowisku.
4. Rejestry terenów, na których, między innymi:
 - stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
 - stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby,
 - występują rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, parki narodowe.
5. Raporty między innymi:
 - bezpieczeństwa,
 - o oddziaływaniu na środowisko
6. Zgody między innymi:
 - na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze,
 - na gospodarcze wykorzystanie odpadów
7. Decyzje, w tym koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego; pozwolenia wodnoprawne, wykorzystanie odpadów,
8. Zgłoszenia, np. poważnych awarii do GIOŚ,
9. Informacje np. o środowisku, dotyczące zanieczyszczenia powietrza,
10. Programy między innymi:
 - ochrony powietrza,
 - zalesień,
 - ochrony środowiska przed hałasem.
11. Plany między innymi:
 - gospodarki odpadami,
 - działań, sporządzane w przypadku ryzyka występowania przekroczeń dopuszczalnych lub alarmowych poziomów substancji w powietrzu,
 - gospodarowania wodami dorzecza,
 - zewnętrzne plany ratownicze,
 - ochrony przeciwpowodziowej.

Do instrumentów strukturalnych umożliwiających realizację *Programu Ochrony Środowiska* należą:

- plan zagospodarowania przestrzennego,
- programy obszarowe realizujące różne cele ekologiczne,
- strategie sektorowe (które powinny również spełniać wymogi ochrony środowiska).

8 PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO

8.1 Podsumowanie metodą analizy SWOT

Celem syntetycznego ujęcia pozycji miasta i gminy Prabuty w stosunku do występujących warunków, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, zastosowano system analizy SWOT. Zastosowanie tej metody pozwala na identyfikację słabych i mocnych stron gminy oraz szans i zagrożeń zarówno tych obecnie występujących jak też potencjalnych. Każde planowanie, aby mogło być obarczone stosunkowo najmniejszym błędem, winno brać pod uwagę maksymalną ilość czynników mogących mieć wpływ na przebieg zdarzeń. Precyzyjna i obiektywna analiza w tym zakresie pozwala dokonać właściwego wyboru kierunków rozwoju i możliwości realizacji.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych przeanalizowano następujące obszary:

- Ochrona wód,
- Gospodarka wodno – ściekowa,
- Warunki glebowe,
- Środowisko przyrodnicze,
- Ochrona atmosfery,
- Gospodarka odpadami,
- Edukacja ekologiczna,
- Gospodarka finansowa.

Uwarunkowania wewnętrzne podzielono za zagadnienia dotyczące:

- Stanu infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- Sfery gospodarczej,
- Sfery społecznej,
- Sfery prawnej i politycznej,
- Sfery przyrodniczej.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska.

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

Uwarunkowania wewnętrzne	
Stan infrastruktury służącej ochronie środowiska	
Mocne strony	Słabe strony
- dostateczny stopień zwodociągowania - procentowo, - niskie zużycie wody na potrzeby gospodarki komunalnej i przemysłu, - zmniejszająca się liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, - stały wzrost ilości mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków, - niska zawartość metali ciężkich w glebach użytków rolnych, - - wzrost podłączeń do sieci kanalizacyjnej w gospodarce komunalnej, - stała poprawa sprawności technologicznej oczyszczalni ścieków, - wzrost podłączeń do sieci gazowej (na terenie miasta), - dobre połączenia komunikacyjne miasta i gminy ze światem zewnętrznym zapewnione sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz sieć kolejową, - dobre warunki zasilania w energię elektryczną na terenie miasta i gminy w miejscach gdzie rozbudowana jest sieć kablowa średniego napięcia 15KV.	- uciążliwość ruchu tranzytowego osobowego i towarowego dla mieszkańców, - zła jakość nawierzchni dróg. Brak środków finansowych na budowę nowych dróg. - zbyt niski stopień skanalizowania obszarów na terenie gminy - nie najlepszy stan techniczny istniejących systemów melioracyjnych,
Sfera gospodarcza	
Mocne strony	Słabe strony
- nieagresywna w stosunku do środowiska gospodarka rolna, rozwój przyjaznych środowisku form gospodarowania, - rozwój przedsiębiorczości indywidualnej zwłaszcza w zakresie usług nieprodukcyjnych i drobnej wytwórczości (powstanie licznych nowych podmiotów gospodarczych), - istnienie usług wspomagających rozwój przedsiębiorczości tzw. otoczenie biznesu (banki, firmy ubezpieczeniowe, placówki reklamowe) rezerwy powierzchni produkcyjnej i usługowej, - rozwój przemysłu rolno- spożywczego,	- obniżanie się rangi węzła kolejowego jako czynnika rozwojowego, - brak rozległej oferty gospodarczej miasta - brak zintegrowanego środowiska gospodarczego i jego kreatywnej roli w życiu gospodarczym miasta - nieukształtowana infrastruktura otoczenia gospodarczego - brak dopływu kapitału krajowego i zagranicznego w odpowiedniej wielkości - system i struktura opłat lokalnych.
Sfera społeczna	
Mocne strony	Słabe strony
- prowadzenie projektów z zakresu aktywnej ochrony przyrody oraz czynny udział samorządu w ich realizacji, - kształcenie na rzecz zrównoważonego rozwoju, - Przynależność gminy do Związku Gmin Wiejskich RP - wprowadzanie do programów edukacji szkolnej zagadnień ekologicznych,	- niedostateczny stopień stosowania zasad zrównoważonego rozwoju przez społeczeństwo, - niski poziom socjalny części społeczeństwa, - zbyt wolno postępujący wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla przyrody i

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

- upowszechnianie informacji na temat środowiska i ekologii - internet media.	środowiska, - brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej.
Sfera prawna i polityczna	
Mocne strony	Słabe strony
- uchwalony Program Ochrony Środowiska, - rosnące nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska – dotacje w ramach funduszy strukturalnych.	- brak regulacji prawnych w pełni umożliwiających realizację zadań z zakresu ochrony środowiska, - niechęć do stosowania przepisów ochrony przyrody i środowiska przez społeczeństwo i podmioty gospodarcze.
Sfera przyrodnicza	
Mocne strony	Słabe strony
- wysoka jakość środowiska przyrodniczego, - korzystne położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna, - wysoka różnorodność krajobrazowa, ekosystemowa, siedliskowa, gatunkowa i genetyczna, występowanie wielu roślin i zwierząt rzadkich w skali krajowej i europejskiej, - bogate zasoby wód podziemnych, - wartościowe zasoby środowiska przyrodniczego: Rezerwat Jezioro Liwieniec, Obszary Chronionego Krajobrazu oraz korytarz Pojezierza Ławskiego z wartościowymi zespołami roślinnymi, - aktywność władz miasta i gminy na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego.	- zanieczyszczenie powietrza, hałas i wibracje, - zagrożenie powodziowe niektórych terenów położonych nad rzeką Liwą. - Niechęć społeczeństwa do drzew z gatunku topola,

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
- Trwały i dynamiczny rozwój gospodarczy Polski (średnioroczne tempo wzrostu Produktu Krajowego Brutto powyżej 5%), co będzie powodowało spadek stopy rejestrowanego bezrobocia. - Trwała koniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej, umożliwiającą wzrost eksportu polskich towarów, co sprzyjać będzie poprawie koniunktury gospodarczej w Polsce, a w konsekwencji wzrostowi zatrudnienia i dochodów osobistych ludności. - Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Maksymalne wykorzystanie przez Polskę unijnej pomocy z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. - Systemowa pomoc i wsparcie ze strony Rządu RP dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, w tym firm rodzinnych. - Współfinansowanie z budżetu państwa tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla absolwentów szkół. - Preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie - Decentralizacja finansów publicznych, umożliwiającą generowanie większych dochodów własnych jednostkom samorządu terytorialnego oraz stabilne „reguły gry” w zakresie ich finansowania z budżetu państwa (dotacje, subwencje). - Ekologizacja procesów rozwoju kraju, tj. powszechne i współzależne uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych w sterowaniu procesami rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzeni - praktyczna realizacja zasady zrównoważonego rozwoju kraju. - Znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego (osiągnięcie norm ekologicznych, obowiązujących w Unii Europejskiej). - Wzrost nakładów finansowych z budżetu państwa na edukację (do min. 4% PKB – jest to minimalny standard określony przez UNESCO) i ochronę zdrowia (składka na ubezpieczenia zdrowotne ok. 10%) oraz pomoc społeczną. - Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego i aktywne zwalczanie patologii społecznych. - Rozwój sektora pozarządowego (organizacje społeczne, fundacje, stowarzyszenia, itp.) oraz wolontariatu. - Istnienie uzgodnionej społecznie strategii przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu - Narodowej Strategii Integracji Społecznej, wskazującej	- Skomplikowane procedury ubiegania się przez gminy o środki pomocowe Unii Europejskiej, co grozić będzie nie wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonej dla Polski w latach 2007-2013 (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności). - Niskie tempo rozwoju gospodarczego kraju (PKB poniżej 5%), co będzie powodowało utrzymywanie się wysokiej stopy rejestrowanego bezrobocia. - Dekoniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, co w konsekwencji będzie powodować spadek eksportu polskiej gospodarki. - Utrzymywanie się niskiego poziomu innowacyjności polskiej gospodarki. - Tendencje do ograniczania roli samorządu terytorialnego w decydowaniu o swoich sprawach - centralizacja państwa. - Brak aktywnej polityki państwa w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, a tym samym przeciwdziałania bezrobociu. Zbyt małe środki z budżetu państwa na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. - Zwiększanie się rozmiarów przestępczości i innych przejawów patologii społecznej przy jednoczesnym utrzymywaniu się nie dofinansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (Policja, Straż Pożarna) oraz wymiaru sprawiedliwości (sądy i prokuratura). W społecznym odczuciu występuje obecnie duże zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Dotyczy to zarówno przestępczości wobec osób i rodzin, jak i ich mienia. - Brak określonych przez Ministerstwo Edukacji standardów kształcenia, zatrudnienia nauczycieli i pracowników obsługi oraz administracji szkół, liczebności oddziałów szkolnych, itp., będących podstawą naliczania subwencji oświatowej dla jednostek samorządu terytorialnego. - Spadek nakładów finansowych na oświatę i wychowanie z budżetu państwa (obecnie stanowią one ok. 3,1% ogólnych wydatków). Natomiast według UNESCO nakłady na oświatę powinny kształtować się na poziomie 5,2% produktu krajowego brutto, a nakłady w granicach 4% to niezbędne minimum. - Spadek realnej wartości subwencji oświatowej, co spowoduje konieczność coraz większego dofinansowywania oświaty z budżetów samorządów terytorialnych, kosztem innych dziedzin. - Wzrost zjawiska ubóstwa ekonomicznego w polskim społeczeństwie - pauperyzacja osób i rodzin prowadząca do ich wykluczenia społecznego. - Pogorszenie w odczuciu społecznym dostępności pacjentów do świadczeń

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
przyczyny wykluczenia oraz sposoby integracji grup społecznych zmarginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją. - Rozwój współpracy sektora publicznego (państwowego i samorządowego) z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju edukacji, kultury i sztuki oraz opieki społecznej. - Wspieranie rozwoju wolontariatu jako formy pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. - Stały wzrost zainteresowania turystycznego Polską przez mieszkańców krajów członkowskich Unii Europejskiej i spoza niej. - Tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego - Realizacja rządowego programu budowy i modernizacji dróg, w tym szybkiego ruchu. - Budowa i modernizacja wojewódzkiej infrastruktury drogowej. - Wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców - wzrost wskaźnika uczestnictwa mieszkańców województwa pomorskiego w edukacji szczebla wyższego.	medycznych, zwłaszcza usług o charakterze specjalistycznym (wizyty u lekarzy specjalistów, specjalistyczne badania diagnostyczne, pomoc szpitalna). - Zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na zabezpieczenie potrzeb ludności w zakresie pomocy społecznej. - Zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. - Brak spójnej i aktywnej długookresowej polityki mieszkaniowej państwa, w tym zwłaszcza wsparcie taniego budownictwa mieszkaniowego dla osób niezamożnych (budownictwo komunalne, w tym socjalne. - Niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg kołowych (krajowych, wojewódzkich i powiatowych), co przy dynamicznym rozwoju motoryzacji powoduje stałe pogarszanie się warunków podróżowania i bezpieczeństwa ruchu. - Brak spójnej i kompleksowej polityki państwa odnośnie rolnictwa i obszarów wiejskich. - Duże rozmiary rejestrowanego bezrobocia wśród ludzi młodych w wieku 18-34 lata. Ukryte bezrobocie na terenach wiejskich. - Niska zdolność przystosowawcza osób pozostających bez pracy do nowych warunków gospodarczych, a także niewystarczające instrumenty i instytucje nastawione na kształcenie ustawiczne, dzięki któremu osoby bezrobotne mogłyby uzyskać nowe kwalifikacje zawodowe, a przez to podnieść swoje szanse na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy. - Postępujące ubożenie rodzin i rosnące dysproporcje w poziomie życia ludności

Biorąc powyższe wyniki analizy uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych Miasta i Gminy Prabuty, jego władze swą działalność będą koncentrować na dwóch rodzajach postępowania, a mianowicie:

- **zorientowanego na świat zewnętrzny** (otoczenie Miasta i Gminy), poszukując w nim szans (sposobności) i unikając zagrożeń rozwojowych. Innymi słowy chodzi tu z jednej strony o maksymalne wykorzystywanie pojawiających się szans rozwojowych, z drugiej zaś - minimalizowanie negatywnych oddziaływań (zagrożeń) - jest to swoista "ochrona" przed niesprzyjającym otoczeniem.
- **zorientowanego na zasoby wewnętrzne**, czyli zasoby własne Miasta i Gminy (społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne, przestrzenne, ekologiczne, finansowe i kadrowe), które z jednej strony wpływają na jakość życia obecnych mieszkańców i funkcjonowania zlokalizowanych już przedsiębiorców, z drugiej zaś strony determinują poziom jego atrakcyjności lokalizacyjnej dla potencjalnych mieszkańców i podmiotów gospodarczych w przyszłości. Chodzi tu o dalsze umacnianie silnych stron oraz o eliminowanie słabych stron Miasta i Gminy Prabuty

9 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

9.1 Cele i zasady Polityki ekologicznej państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016

Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Zgodnie z ostatnim przeglądem wspólnotowej polityki ochrony środowiska do najważniejszych wyzwań należy zaliczyć:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
- przystosowanie do zmian klimatu;
- ochrona różnorodności biologicznej

KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Cele średniookresowe do 2016 r.

Głównym celem strategicznym jest doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów.

2. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska

Cele średniookresowe do 2016 r.

Głównym celem jest uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego. Działania te powinny objąć pełną internalizację kosztów zewnętrznych związanych z presją na środowisko.

3. Zarządzanie środowiskowe

Cele średniookresowe do 2016 r.

Celem podstawowym jest jak najszersze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie.

5. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Cele średniookresowe do 2016 r.

Głównym celem jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”, prowadzącą do:

- proekologicznych zachowań konsumenckich,
- prośrodowiskowych nawyków i pobudzenia odpowiedzialności za stan środowiska,
- organizowania akcji lokalnych służących ochronie środowiska,
- uczestniczenia w procedurach prawnych i kontrolnych dotyczących ochrony środowiska.

6. Rozwój badań i postęp techniczny

Cele średniookresowe do 2016 r.

Głównym celem jest zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska.

7. Odpowiedzialność za szkody w środowisku

Cele średniookresowe do 2016 r.

Celem polityki ekologicznej jest stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku koszty naprawy muszą w pełni ponieść jej sprawcy.

8. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Cele średniookresowe do 2016 r.

W perspektywie średniookresowej jest konieczne przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji.

OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH

1. Ochrona przyrody

Cele średniookresowe do 2016 r.

Podstawowym celem jest zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym), wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną.

2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Cele średniookresowe do 2016 r.

W perspektywie średniookresowej zakłada się dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego. Oznacza to rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej

3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody

Cele średniookresowe do 2016 r.

Głównym celem średniookresowym jest racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej. Naczelnym zadaniem będzie dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem.

4. Ochrona powierzchni ziemi

Cele średniookresowe do 2016 r.

Głównymi celami średniookresowymi dla ochrony powierzchni ziemi, a w szczególności dla ochrony gruntów użytkowanych rolniczo jest:

- rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego,
- przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne,
- zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą.

5. Gospodarowanie zasobami geologicznymi

Cele średniookresowe do 2016 r.

Podstawowym celem jest racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją. W terminie do 2016 r. jest konieczne:

- doskonalenie prawodawstwa dotyczącego ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych,
- ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalin,
- eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin,
- wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego,
- wykonanie bilansu pojemności struktur geologicznych, w których możliwa jest sekwestracja dwutlenku węgla na terenie Polski,
- rozpoznanie geologiczne złóż soli kamiennej, wyczerpanych złóż ropy i innych struktur geologicznych pod kątem magazynowania ropy naftowej i gazu ziemnego oraz składowania odpadów, w tym promieniotwórczych,
- dokończenie dokumentowania zasobów dyspozycyjnych wód leczniczych i termalnych oraz głównych zbiorników wód podziemnych.

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

1. Środowisko a zdrowie

Cele średniookresowe do 2016 r.

Celem działań w obszarze zdrowia środowiskowego jest dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska.

2. Jakość powietrza

Cele średniookresowe do 2016 r.

Najważniejszym zadaniem będzie dążenie do spełnienia przez RP zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z dwóch dyrektyw unijnych. Z Dyrektywy LCP wynika, że emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MWc, już w 2008 r.

nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton dla NO_x. Limity te dla 2010 r. wynoszą dla SO₂ - 426 tys., dla NO_x - 251 tys. ton, a dla roku 2012 wynoszą dla SO₂ - 358 tys. ton, dla NO_x - 239 tys. ton. Trzeba dodać, że są to limity niezwykle trudne do dotrzymania dla kotłów spalających węgiel kamienny lub brunatny nawet przy zastosowaniu instalacji odsiarczających gazy spalinowe. Podobnie trudne do spełnienia są normy narzucone przez Dyrektywę CAFE, dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM₁₀) oraz 2,5 mikrometra (PM_{2,5}). Do roku 2016 zakłada się także całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

3. Ochrona wód

Cele średniookresowe do 2016 r.

Do końca 2015 r. Polska powinna zapewnić 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych kończąc krajowy program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2 000 RLM. Osiągnięcie tego celu będzie oznaczało przywrócenie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych w całym kraju, a także realizację Bałtyckiego Programu Działań dotyczącego walki z eutrofizacją wód Bałtyku. Naczelnym celem polityki ekologicznej Polski w zakresie ochrony zasobów wodnych jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, w tym również zachowanie i przywracanie ciągłości ekologicznej cieków. Ten długofalowy cel powinien być zrealizowany do 2015 r. tak, jak to przewiduje dla wszystkich krajów Unii Europejskiej Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE, natomiast w polskim prawodawstwie ustawa - Prawo wodne. Cel ten będzie realizowany przez opracowanie dla każdego wydzielonego w Polsce obszaru dorzecza planu gospodarowania wodami oraz programu wodno-środowiskowego kraju. W tych dokumentach planistycznych zawarte będą między innymi informacje na temat działań, które należy podjąć w terminie do końca 2012 r., aby móc osiągnąć zakładane cele środowiskowe. Plany gospodarowania wodami opracowane zostaną do grudnia 2009 r. Dokumenty te, zgodnie z ustawą - Prawo wodne, zatwierdzane są przez Radę Ministrów.

4. Gospodarka odpadami

Cele średniookresowe do 2016 r.

Celami średniookresowymi w zakresie gospodarki odpadami są:

- utrzymanie tendencji oddzielenia ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju (mniej odpadów na jednostkę produktów, mniej opakowań, dłuższe okresy życia produktów itp.),
- znaczne zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- sporządzenie spisu zamkniętych oraz opuszczonych składowisk odpadów wydobywczych, wraz z identyfikacją obiektów wpływających znacząco na środowisko (obowiązek wynikający z dyrektywy 2006/21/WE oraz ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. Nr 138, poz. 865),
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów

5 Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych

Cele średniookresowe do 2016 r.

Celem średniookresowym w zakresie ochrony przed hałasem jest dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe. Podobny jest też cel działań związanych z zabezpieczeniem społeczeństwa przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

6. Substancje chemiczne w środowisku

Cele średniookresowe do 2016 r.

Średniookresowym celem polityki ekologicznej w odniesieniu do chemikaliów jest stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.

9.2 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego

Dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki ekologicznej województwa jest „Strategia rozwoju województwa pomorskiego”. „Programu ochrony środowiska woj. pomorskiego” został uchwalony przez Sejmik Województwa w dniu 24 września 2007r.(Uchwała Nr 191/XII/07). Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej ujęte w Programie ochrony środowiska są celami przyjętymi w „Strategii”.

I. Cel główny: Środowisko dla zdrowia- dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Cele priorytetowe:

- wyposażenie w zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej i oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów wszystkich aglomeracji o wielkości powyżej 15 000 RLM,
- eliminacja zrzutów substancji priorytetowych i szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,
- redukcja emisji z obiektów energetycznego spalania i spełnienie standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa.

Cele średniookresowe:

- identyfikacja środowiskowych zagrożeń zdrowia, zahamowanie ich narastania oraz minimalizacja powodowanych przez nie skutków,
- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych, w tym wód przybrzeżnych,
- poprawa warunków zdrowotnych poprzez osiągnięcie i utrzymywanie standardów jakości powietrza,
- budowa systemu gospodarki odpadami , który w pełni realizuje zasadę zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów, zapewnia wysoki stopień ich odzysku oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie,

- ochrona mieszkańców województwa i ich mienia przed zagrożeniami naturalnymi i skutkami katastrof naturalnych,
- zmniejszanie ryzyka wystąpienia poważnej awarii z udziałem substancji niebezpiecznych, a w przypadku jej wystąpienia eliminacja i ograniczenie jej skutków dla mieszkańców i środowiska,
- ochrona mieszkańców województwa przed hałasem zagrażającym zdrowiu lub jakości życia,
- ochrona mieszkańców województwa przed szkodliwym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

II. Cel główny: Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Cele średniookresowe:

- wykształcenie u mieszkańców województwa pomorskiego postaw i nawyków proekologicznych oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska,
- rozwój świadomego uczestnictwa społecznego w podejmowaniu decyzji związanych z wykorzystaniem zasobów środowiska,
- stworzenie skutecznego systemu prawnych, ekonomicznych i finansowych instrumentów polityki ekologicznej zapewniających efektywne realizowanie jej celów,
- aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska, zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu.

III. Cel główny: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrody

Cele średniookresowe:

- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej, powstrzymanie procesu jej utraty oraz poprawa spójności systemu obszarów chronionych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000,
- racjonalizacja wykorzystania zasobów wód podziemnych, ochrona głównych zbiorników wód podziemnych stanowiących ważne źródło zaopatrzenia ludności w wodę,
- zwiększenie powierzchni i zasobów leśnych regionu oraz wzrost ich różnorodności biologicznej,
- zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych,
- zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin, zminimalizowanie niekorzystnych skutków ich eksploatacji oraz eliminacja nielegalnego wydobywania.

IV. Cel główny: Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii

Cele średniookresowe:

- wzrost efektywności wykorzystania surowców, ze szczególnym uwzględnieniem zasobów wodnych i surowców energetycznych wykorzystywanych w gospodarce,
- promocja i wspieranie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- zapobieganie i ograniczenie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko,

- wdrażanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w regionach wodnych, ograniczającego prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i ochronę przed skutkami suszy

Postanowiono, że cele polityki ekologicznej woj. pomorskiego będą realizowane w oparciu o krajowe limity przyjęte w Polityce ekologicznej państwa.

Biorąc pod uwagę założenia wyjściowe z POŚWP, Program Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Prabuty na lata 2012 – 2015, określa własne priorytety i zadania do realizacji (rozdział 10), które są spójne z dokumentami wyższego rzędu.

9.3 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska Powiatu Kwidzyńskiego

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska powiatu kwidzyńskiego*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju powiatu kwidzyńskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na obszarze powiatu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

Nadrzędnym celem działań ekorozwojowych w powiecie jest cel strategiczny:

Osiągnięcie trwałego rozwoju Powiatu Kwidzyńskiego i zwiększenie atrakcyjności Powiatu poprzez poprawę środowiska przyrodniczego i rozwój infrastruktury

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.⁶

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

⁶ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

10 USTALENIA PROGRAMU

10.1 *Priorytety i działania ekologiczne*

Misją⁷ Programu jest

***Osiągnięcie trwałego rozwoju Miasta i Gminy Prabuty
i zwiększenie atrakcyjności Miasta i Gminy poprzez poprawę
środowiska przyrodniczego i rozwój infrastruktury***

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne Gminy, z którymi będą spójne gminne priorytety i działania planowane w programach ochrony środowiska. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2012-2019 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2012 - 2015.

1. **Cel główny:** Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

- **Cel szczegółowy:** Przywrócenie jakości wód powierzchniowych do wymaganych standardów oraz ochrona jakości i ilości wód podziemnych wraz z racjonalizacją ich wykorzystania.
- Osiągnięcie właściwych standardów wód powierzchniowych pod względem jakościowym,
 - Prowadzenie działań w celu ochrony ekosystemu zlewni rzeki Liwy,
 - Prowadzenie działań zmierzających do poprawy jakości wody w jeziorach,
- Zapewnienie mieszkańcom miasta i gminy dostępu do wody o odpowiedniej jakości i niezbędnej ilości, ochrona wód podziemnych,
- Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska (wodociągi i kanalizacja),
 - Kontrole nieruchomości w zakresie wyposażenia w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz częstotliwości ich opróżniania,
 - Wykonanie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - Dotowanie projektów z zakresu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

2. **Cel główny:** Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

- **Cel szczegółowy:** Utrzymanie dotychczasowej jakości powietrza atmosferycznego na terenie miasta i gminy.
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z procesów technologicznych w zakładach przemysłowych,
- Ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych,

⁷ Misja zgodna z dokumentem „Program ochrony środowiska województwa pomorskiego”

- Ograniczenie niskiej emisji,

3. Cel główny: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

- **Cel szczegółowy: Utrzymanie dotychczasowego poziomu hałasu na terenie miasta i gminy Prabuty i ograniczenie uciążliwości akustycznych związanych z komunikacją i lokalnym przemysłem**
 - Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu w obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna,
 - Ograniczenie poziomu hałasu emitowanego przez środki transportu wzdłuż głównych dróg,
 - Ograniczanie hałasu pochodzenia przemysłowego, usługowego i robót budowlanych.

4. Cel główny: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

- **Cel szczegółowy: Ograniczenie i monitoring promieniowania elektromagnetycznego**
 - Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń dla środowiska i mieszkańców miasta i gminy Prabuty ze strony promieniowania elektromagnetycznego poprzez utrzymywanie natężenia promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego poniżej poziomów dopuszczalnych lub co najwyżej na tym poziomie.

5. Cel główny: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

- **Cel szczegółowy: Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia**
 - Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnej awarii lub klęski żywiołowej,
 - Ochrona ludności gminy przed skutkami poważnej awarii lub klęsk żywiołowych.

6. Cel główny: Ochrona przyrody i krajobrazu

- **Cel szczegółowy: Wzbogacenie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych**
 - Wzrost lesistości gminy poprzez zalesianie gruntów porolnych i zdegradowanych,

7. Cel główny: Ochrona przyrody i krajobrazu

- **Cel szczegółowy: Ukształtowanie i ochrona gminnego systemu obszarów ochronnych**
 - Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych,
 - Ochrona fauny i flory,
 - Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego

8. Cel główny: Ochrona przyrody i krajobrazu

- **Cel szczegółowy: Efektywne wykorzystywanie eksploatowanych złóż, ochrona zasobów złóż nieeksploatowanych oraz rekultywacja terenów poeksploatacyjnych**

- Minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko przy eksploatacji kopalni

9. Cel główny: Ochrona przyrody i krajobrazu

- **Cel szczegółowy: Racjonalne wykorzystanie gleby wraz z jej ochroną i rekultywacją**
- Ograniczenie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze i nieleśne – ochrona ilościowa
- Wzrost świadomości społeczeństwa, głównie osób uprawiających ziemię, w zakresie zasad jej ochrony

10. Cel główny: Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

- **Cel szczegółowy: Zmniejszenie wodochłonności produkcji przemysłowej o 50% w porównaniu z rokiem 1990**
- Modernizacja sieci wodociągowej w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych,
- Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych.

11. Cel główny: Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

- **Cel szczegółowy: Zmniejszenie zużycia energii w przeliczeniu na jednostkę krajowego produktu o 25% w porównaniu z rokiem 2000**
- Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle i gospodarce komunalnej
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej, w systemach przesyłowych oraz obiektach mieszkalnych, usługowych i przemysłowych
- Poprawa parametrów energetycznych budynków, szczególnie nowobudowanych
- Racjonalizacja zużycia i oszczędzania energii przez społeczeństwo miasto i gminy

12. Cel główny: Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

- **Cel szczegółowy: wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych**
- Zwiększenie zaangażowania środków publicznych (budżetowych i pozabudżetowych) i prywatnych na rozwój energetyki ze źródeł odnawialnych z równoczesną poprawą efektywności ich wykorzystania
- Finansowe stymulowanie i wspieranie przedsięwzięć
- Inwentaryzacja potencjału energii odnawialnej i niekonwencjonalnej na terenie gminy
- Działalność edukacyjno – informacyjna z zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych
- Wsparcie finansowo – logistyczne projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji z zakresu energii odnawialnej
- Utworzenie na terenie gminy gospodarstw zajmujących się uprawą wierzby energetycznej

13. Cel główny: Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

- **Cel szczegółowy:** Zmniejszenie materiałochłonności i opadowości produkcji. Wycofanie z produkcji i użytkowania, bądź ograniczenie użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych (reglamentowanych przez dyrektywy UE i przepisy prawa międzynarodowego) (dotyczy substancji zawierających metale ciężkie, trwałe zanieczyszczenia organiczne oraz substancje niszczące warstwę ozonową)
- Ograniczenie nieprawidłowego wykorzystania zasobów naturalnych
 - Zwiększenie recyklingu i odzysku materiałowego i energetycznego w zakładach produkcyjnych
 - Zapobieganie i minimalizacja zanieczyszczeniom, uciążliwościom i zagrożeniom u źródła

14. Cel główny: Edukacja ekologiczna

- **Cel szczegółowy:** Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa miasta i gminy Prabuty, kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska
- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców
 - Inicjowanie działań pro- i ekologicznych
 - Popularyzacja wiedzy przyrodniczej
 - Propagowanie zdrowego stylu życia oraz postaw przyjaznych środowisku
 - Współpraca z placówkami oświatowymi, lokalnymi zakładami pracy, ludźmi działającymi na rzecz ochrony środowiska, Urzędem Miejskim
 - Udzielanie informacji ekologicznych
 - Współudział w tworzeniu lokalnej Agendy 21
 - Organizowanie wykładów i seminariów z zakresu szeroko rozumianej tematyki ekologicznej
 - Działalność kulturalno-artystyczna inspirowana pięknem przyrody o potrzebą ochrony środowiska
 - Proponowanie różnego rodzaju formy doskonalenia zawodowego nauczycieli
 - Opieka nad Młodzieżowym Klubem Ekologicznym
 - Gromadzenie i udostępnianie danych na temat środowiska
 - Organizacja letnich zajęć dla dzieci
 - Pomoc każdemu, kto chce pomóc środowisku

10.2 Cele i zadania do realizacji w ramach programu ochrony środowiska dla miasta i gminy Prabuty

TABELA NR 15 Przedsięwzięcia inwestycyjne MIASTA I GMINY PRABUTY planowane do realizacji w latach 2012 – 2019 .

Lp.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostki i podmioty realizujące	Koszty realizacji [zł]	Źródła finansowania
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Prabuty – etap II	2012 -2013	UMiG Prabuty	2 500 000,00	Gmina, środki zewnętrzne UE
2.	Rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej w miejscowości Kleczewo, poprzez budowę systemów indywidualnych oczyszczania ścieków bądź kanalizacji sanitarnej.	2012 r.	UMiG Prabuty	1 000 000,00	Gmina, środki zewnętrzne
3.	Melioracje wodne	2012 r.	Gminna Spółka Wodna w Prabutach	263 000,00	W zależności od zgromadzonych środków z tytułu składek członkowskich oraz dostępnych środków zewnętrznych
4.	Melioracje wodne	2013 - 2019 r.	Gminna Spółka Wodna w Prabutach	W zależności od zgromadzonych środków z tytułu składek członkowskich oraz dostępnych środków zewnętrznych	W zależności od zgromadzonych środków z tytułu składek członkowskich oraz dostępnych środków zewnętrznych
5.	Dokonywanie na terenach stanowiących własność Gminy nasadzeń zastępczych drzew i	2012 r.	UMiG Prabuty	1 000,00	Gmina

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

	krzewów w zamian za przeprowadzone wycinki drzew i krzewów.				
6.	Rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów w Gontach	2012 r.	UMiG Prabuty	1 000 000,00	Gmina, środki zewnętrzne – w zależności od dostępności.
7.	Zakup worków i rękawiczek na akcję „Sprzątanie Świata”	2012 r.	UMiG Prabuty	300,00	Gmina
8.	Zakup worków i rękawiczek na akcję „Sprzątanie Świata”	2013 - 2019 r.	UMiG Prabuty	W zależności od posiadanych środków budżetowych	Gmina

Źródło: ANKIETA DLA POTRZEB WYKONANIA AKTUALIZACJI "PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA"- UMiG w Prabutach

TABELA NR 16 Przedsięwzięcia nieinwestycyjne MIASTA I GMINY PRABUTY planowane do realizacji w latach 2012 – 2019 .

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
I	Środowisko dla zdrowia- dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego			
1.	Identyfikacja środowiskowych zagrożeń zdrowia, zahamowanie ich narastania oraz minimalizacja powodowanych przez nie skutków	Zadanie ciągłe	Gmina podległe jej jednostki, PIG, podmioty gospodarcze, WIOŚ, Sanepid,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
2.	Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych	Zadanie ciągłe	Gmina i podległe jej jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, Inspekcja Sanitarna, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
3.	Kontrole nieruchomości w zakresie wyposażenia w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz częstotliwości ich opróżniania	Zadanie ciągłe	UMiG Prabuty	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
4.	Wykonanie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.	Zadanie ciągłe	UMiG Prabuty	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
5.	Dotowanie projektów z zakresu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	W zależności od środków budżetowych	UMiG Prabuty oraz Gminna Spółka wodna w Prabutach	W zależności od środków budżetowych – w przypadku Gminy, w zależności od zgromadzonych środków z tytułu składek członkowskich – w przypadku GSW w Prabutach
6.	Dotowanie działań związanych z usuwaniem pokryć dachowych zawierających azbest	W zależności od możliwych do pozyskania środków zew.	UMiG Prabuty	W zależności od zewnętrznych środków finansowych możliwych do pozyskania
7.	Poprawa warunków zdrowotnych poprzez osiągnięcie i utrzymanie standardów jakości powietrza	Zadanie ciągłe	Gmina i podległe jej jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, Inspekcja Sanitarna, WZMiUW, Straż pożarna, Policja, wszyscy wytwórcy odpadów, wszyscy mieszkańcy, przedsiębiorcy gospodarujący odpadami	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
8.	Ochrona mieszkańców miasta i gminy i ich mienia przed zagrożeniami naturalnymi i skutkami katastrof naturalnych	Zadanie ciągłe		
9.	Zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnej awarii z udziałem substancji niebezpiecznych, a w przypadku jej wystąpienia eliminacja i ograniczenie jej skutków dla mieszkańców i środowiska	Zadanie ciągłe		
10.	Budowa systemu gospodarki odpadami, który w pełni realizuje zasadę zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów, zapewnia wysoki stąpień ich odzysku oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie	Zadanie ciągłe		
11.	Ochrona mieszkańców miasta i gminy Prabuty przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	Zadanie ciągłe		
II	Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa			
12.	Wykształcenie u mieszkańców miasta i gminy Prabuty nawyków kultury ekologicznej oraz	Zadanie ciągłe	Burmistrz i podległe mu jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej,

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
	poczucia odpowiedzialności za stan środowiska		Kuratorium Oświaty i Wychowania, szkoły wszystkich szczebli, instytucje oświatowe i naukowe, organizacje pozarządowe, Centrum Edukacji i Informacji Ekologicznej	EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
13.	Rozwój świadomego uczestnictwa społecznego w podejmowaniu decyzji o wykorzystaniu zasobów środowiska	Zadanie ciągłe		
14.	Stworzenie skutecznego systemu prawnych, ekonomicznych i finansowych instrumentów polityki ekologicznej zapewniających efektywne realizowanie jej celów	Zadanie ciągłe		
15.	Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska, zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu	Zadanie ciągłe		
III	Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody			
16.	Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej, i powstrzymywanie procesu jej utraty oraz poprawa spójności obszarów chronionych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000	Zadanie ciągłe	Gmina i podległe jej jednostki, RZGW, ARiMR, RDLP i właściciele lasów prywatnych, przedsiębiorcy podmioty gospodarcze, Inspekcja Sanitarna, WZMiUW, Straż pożarna, Policja, wszyscy wytwórcy odpadów, wszyscy mieszkańcy, przedsiębiorcy gospodarujący odpadami	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
17.	Racjonalizacja wykorzystania zasobów wód podziemnych, ochrona głównych zbiorników wód podziemnych stanowiących ważne źródło zaopatrzenia ludności w wodę	Zadanie ciągłe		
18.	Zwiększanie powierzchni i zasobów leśnych regionu oraz wzrost ich różnorodności biologicznej	Zadanie ciągłe		
19.	Zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych	Zadanie ciągłe		
20.	Kontrolowanie wycinki drzew i krzewów poprzez wydawanie stosownych zezwoleń i naliczanie kar za nielegalne wycinki drzew i krzewów na terenie miasta i gminy Prabuty.	do 2015	UMiG Prabuty	
21.	Monitoring miejsc nie koncesjonowanego wydobycia kopalin	Zadanie ciągłe	UMiG Prabuty	

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016– 2019*

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
IV	Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii			
22.	Wzrost efektywności wykorzystania surowców ze szczególnym uwzględnieniem zasobów wodnych i surowców energetycznych wykorzystywanych w gospodarce	Zadanie ciągłe	Gmina i podległe jej jednostki, RZGW, Koncerny energetyczne, zakłady Eksploatacji sieci energetycznych, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, społeczności lokalne	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
23.	Zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko	Zadanie ciągłe		
24.	Promocja i wspieranie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Zadanie ciągłe		
25.	Wdrażanie zrównoważonego zarządzania zasobami w regionach wodnych, ograniczającego prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i ochronę przed skutkami suszy	Zadanie ciągłe		
26.	Propagowanie informacji o możliwościach uzyskiwania środków finansowych na zakup, montaż odnawialnych źródeł energii	Zadanie ciągłe	UMiG Prabuty	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
27.				

Źródło: „Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011-14

11 ZAMIERZENIA MIASTA I GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zamierzenia miasta i gminy Prabuty w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie ankiet i zadań długoterminowych w opracowanym dotychczas programie ochrony środowiska oraz innych dokumentach strategicznych gminy. Analizą objęto następujące rodzaje dokumentów:

- program ochrony środowiska,
- plan rozwoju lokalnego,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Program ochrony środowiska obejmuje analizę aktualnego stanu poszczególnych komponentów środowiska, infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska oraz opisuje sposób postępowania z odpadami oraz przedstawia propozycje organizacyjne i techniczne selektywnej zbiórki odpadów wraz z metodami ich usuwania i unieszkodliwiania, a także wynikające z przeprowadzonej analizy priorytety i zadania. W większości program zawiera wykaz przedsięwzięć niezbędnych do realizacji ze wskazaniem źródeł ich finansowania.

Pozostałe rodzaje dokumentów nakreślają przeważnie jedynie cele i kierunki rozwoju gminy z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska.

Główne zamierzenia gminy z zakresu ochrony środowiska to:

- rozbudowa kanalizacji sanitarnej
- rekultywacja składowiska,
- melioracje wodne,
- nasadzenia zastępczych drzew i krzewów w zamian za przeprowadzone wycinki,
- dotowanie działań związanych z usuwaniem pokryć dachowych zawierających azbest,
- ochrona obszarów i obiektów chronionych,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży.

Zadania te mają być finansowane ze środków własnych gminy i wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska oraz ze środków finansowych NFOŚiGW oraz Funduszy Strukturalnych. Wartości inwestycji podane w opracowywanym dokumencie są jedynie szacunkowe, a potrzeby finansowe w tym zakresie ogromne. Planowane zamierzenia będą realizowane przez szereg kolejnych lat.

12 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja *Programu* odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomicznych – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą *Programu* będzie organ wykonawczy gminy – Burmistrz.

12.1 Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie regionalnym Burmistrz w art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został obligowany do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 14 ww. ustawy *Program* określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne (w tym: poziomy celów długoterminowych),
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt dokumentu podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy gminy, a następnie uchwaleniu przez Radę Gminy. Z wykonania programu Burmistrz sporządza co 2 lata raport, który przedstawia Radzie Gminy.

Realizacja *Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Prabuty na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016 – 2019* odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

12.2 Uwarunkowania ekonomiczne

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji *Programu*. Bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych oraz źródeł finansowania nie możliwa jest realizacja *Programu*.... Analizując wydatki z budżetu gminy, zauważyć można, że zadania z zakresu ochrony środowiska są bardzo kosztowne. Gmina musi korzystać ze źródeł zewnętrznego finansowania.

Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację priorytetów i celów niniejszego dokumentu. Główne źródła „dochodu” wspomagające realizację dokumentu, na wszystkich szczeblach administracji samorządowej w województwie pomorskim, to:

➤ instytucjonalne:

- budżety własne jednostek samorządu terytorialnego,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Ekofundusz
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej
- budżet Państwa
- banki

➤ przedmiotowe:

- administracyjne kary pieniężne wymierzane za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
- grzywny,
- opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalin,
- opłaty za korzystanie ze środowiska, realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,
- kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców
- dotacje, spadki i darowizny.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie. Fundusze te pochodzą z bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zasady funkcjonowania narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z póź. zm.).

Zasadniczym celem **Narodowego Funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych www.nfosigw.gov.pl. W zakresie ochrony powierzchni ziemi, w tym ochrony środowiska przed odpadami, zakłada się dofinansowanie zadań inwestycyjnych zgodnych z niżej wymienionymi programami priorytetowymi.:

- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów niebezpiecznych,
- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym oraz zbiórka i wykorzystanie olejów przepracowanych,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych (w tym budowa zakładów przetwórstwa odpadów oraz wspomaganie systemów zagospodarowania osadów ściekowych).

Rolą **wojewódzkiego funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOSiGW listy zdań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- ✓ udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- ✓ wносить udziały spółek działających w kraju,
- ✓ nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Programy Operacyjne na lata 2007 – 2013

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013* celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania przedsięwzięć w ochronę środowiska w Polsce, w nowym okresie programowym na lata 2007-2013 jest *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ)*. Głównym celem *Programu* jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Na realizację POIiŚ w latach 2007-2013 zostało przeznaczonych ponad 36 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej pochodzi 27 848,3 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 21 511,06 mln euro (77%) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 6 337,2 mln euro (23%). *Program* obejmuje wsparcie takie dziedziny jak: transport, środowisko, energetykę, kulturę i dziedzictwo kulturowe, szkolnictwo wyższe, a także ochronę zdrowia.

W zakresie ochrony środowiska przewidziano dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej. Wsparcie z *Programu* otrzymają zarówno samorządy i przedsiębiorcy, jak również m.in. organizacje pozarządowe, parki narodowe i Lasy Państwowe.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program ma na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Wspierane będą działania z zakresu innowacji: produktowej, procesowej (usługowej) oraz organizacyjnej.

Wspierana i promowana będzie innowacyjność na poziomie co najmniej krajowym i/lub międzynarodowym (określana jako innowacyjność średnia i wysoka).

Cele szczegółowe PO IG:

- zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzrost konkurencyjności polskiej nauki,
- zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- zwiększenie udziału innowacyjnych, produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym,
- tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Celem głównym *Programu* jest: umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. *Program* składa się z 11 Priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym jak i regionalnym.

Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W latach 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym jest realizowana w ramach odrębnego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna (EWT).

Realizuje się następujące programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej z udziałem Polski:

- współpraca transgraniczna:
 - trzy dwustronne programy na granicy polsko-niemieckiej (z udziałem Meklemburgii, Brandenburgii i Saksonii),
 - Polska – Republika Czeska,
 - Polska – Słowacja,
 - Polska – Litwa,
 - Polska – Szwecja – Dania (Południowy Bałtyk).
- współpraca transnarodowa:
 - Obszar Europy Środkowo-Wschodniej,
 - Region Morza Bałtyckiego,
- program współpracy międzyregionalnej obejmujący całe terytorium UE.

Na granicach zewnętrznych UE współpraca transgraniczna z krajami partnerskimi jest wspierana ze środków Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. W ramach tego instrumentu z udziałem Polski realizowane są programy współpracy transgranicznej z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Siedmioletni *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)* ma przyczynić się do zapewnienia opłacalności produkcji rolnej, modernizacji gospodarstw i przetwórstwa artykułów rolnych, wspartych przez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej.

W ramach *PROW* zagadnienia środowiskowe realizowane będą w ramach następujących działań:

- wsparcie gospodarstw na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW),
- płatności dla obszarów Natura 2000 oraz związanych z wdrożeniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- program rolnośrodowiskowy (płatności rolnośrodowiskowe),
- zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż rolne,
- odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych,
- różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej:
 - gospodarka wodno-ściekowa w szczególności zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym systemów kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej,
 - tworzenie systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych,
 - wytwarzanie lub dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy,
 - poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa (scalanie gruntów, gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi).

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Pomorskiego na lata 2005 – 2013

„Podniesienie konkurencyjności regionu poprzez przyspieszenie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich i rolnictwa oraz wzrost poziomu życia mieszkańców wsi”

Celem głównym jest przyspieszenie rozwoju społeczno- ekonomicznego obszarów wiejskich i rolnictwa oraz wzrost konkurencyjności całego regionu położonego w granicach województwa pomorskiego.

Cele podstawowe

1. Poprawa warunków edukacji oraz rozwoju zawodowego i aktywności społecznej mieszkańców obszarów wiejskich,
2. Poprawa (ilościowa i jakościowa) infrastruktury produkcyjnej, technicznej i społecznej dla wzmocnienia konkurencyjności obszarów wiejskich,

3. Poprawa konkurencyjności oraz wspieranie trwałego i zrównoważonego rozwoju rolnictwa oraz wzmocnienie przetwórstwa rolno- spożywczego,
4. Poprawa warunków dywersyfikacji ekonomicznej obszarów wiejskich, w tym rozwoju przedsiębiorczości w sektorach pozarolniczych.

Większość projektowanych działań może zostać sfinansowana ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, ale już na starcie wiadomo, że kwota środków przydzielona dla województwa jest dużo mniejsza niż możliwości inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego. Na lata 2007-2013 określono w sposób szacunkowy źródła i wielkość środków tylko dla niektórych działań, w szczególności ściana wsparcia finansowego Priorytetu nr 3. Szacunki te oparto na projektach Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013, Strategii rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na 2007-2013, Rozporządzeniu WE dotyczącym wprowadzenia Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich i innych dokumentach projektujących budżet 200-2013.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007 - 2013 (RPOWP)

RPO WP jest jednym z instrumentów realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 (NSRO). Za przygotowanie i wdrożenie Programu odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca, której funkcję pełni Zarząd Województwa Pomorskiego. RPO WP został przygotowany zgodnie z art. 32 ust. 1 rozporządzenia WE nr 1083/2006 w celu wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu Konwergencja polityki spójności Unii Europejskiej. Celem strategicznym RPO WP jest poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawę atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi, zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej oraz przełamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym.

RPO WP realizowany będzie poprzez 10 Osi Priorytetowych:

- OP 1. Rozwój i innowacje w MŚP,
- OP 2. Społeczeństwo wiedzy,
- OP 3. Funkcje miejskie i metropolitalne,
- OP 4. Regionalny system transportowy,
- OP 5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku,
- OP 6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe,
- OP 7. Ochrona zdrowia i system ratownictwa,
- OP 8. Lokalna infrastruktura podstawowa,
- OP 9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie,
- OP 10. Pomoc techniczna.

Źródłami finansowania RPO WP będą środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz towarzyszące im współfinansowanie krajowe. Alokacja środków EFRR przeznaczonych na finansowanie Programu wynosi 885 065 762 EUR, co stanowi 1,33% ogółu środków alokowanych na realizację Programów Operacyjnych w ramach

celu Konwergencja oraz 5,35% całkowitej alokacji EFRR na 16 Regionalnych Programów Operacyjnych. Zgodnie z indykatywnym planem finansowym RPO WP łączna wartość środków zaangażowanych w finansowanie RPO WP (wspólnotowych i krajowych) wyniesie 1 227 167 232 EUR, z czego wkład krajowy (publiczny i prywatny) stanowić będzie 342 101 470 EUR.

Wartość krajowych środków publicznych szacowana jest na poziomie 240 844 145 EUR, a prywatnych – 101 257 325 EUR.

Poziom współfinansowania poszczególnych Osi Priorytetowych ze środków EFRR jest zróżnicowany i waha się od 60% w Osi Priorytetowej 1. Rozwój i innowacje w MŚP do 85% w Osi Priorytetowej 8. Lokalna infrastruktura podstawowa oraz Osi Priorytetowej 9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie. Współfinansowanie całego RPO WP środkami EFRR wyniesie więc około 72%.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

To instrumenty finansowe przeznaczone dla nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Są to dodatkowe, obok Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, źródła bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Państwami - Darczyńcami są 3 kraje EFTA (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu) - Norwegia, Islandia i Lichtenstein. Kraje te w zamian za możliwość korzystania ze swobód Jednolitego Rynku, zobowiązały się stworzyć Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG w celu stworzenia warunków do udzielenia pomocy finansowej mniej zamożnym członkom UE posiadającym najniższy poziom PKB. Głównym celem utworzonych mechanizmów finansowych jest wyrównywanie poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Rząd polski podpisał w październiku 2004 roku umowy z państwami-darczyńcami, które uregulowały warunki pozyskiwania środków finansowych przez polskich beneficjentów. Łączna kwota przyznana Polsce, w ramach obu mechanizmów, wynosi 533,51 mln euro. Fundusze te zostały wykorzystane w latach 2004 – 2007 oraz zostaną wykorzystane na przedsięwzięcia realizowane w ramach określonych priorytetów w latach 2008-2009.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG przekazują swoje środki finansowe na realizację projektów związanych z ochroną środowiska w ramach określonych obszarów priorytetowych.

Priorytet 1. Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii, w tym:

- rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych w celu eliminowania źródeł niskiej emisji,
- zastąpienie przestarzałych źródeł energii cieplnej nowoczesnymi (w tym likwidacja przestarzałych kotłowni węglowych),
- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej,
- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków,
- budowa sieci kanalizacyjnych.

Maksymalna wartość dofinansowania dla tego priorytetu wynosi 2.000.000 Euro

Priorytet 2. Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, w tym:

- zmniejszanie energo-, materiało i wodochłonności produkcji i usług poprzez poprawę
- efektywności wykorzystania zasobów produkujących,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- wspieranie procesu tworzenia „zielonych” miejsc pracy i „zielonych zamówień”
- działania na rzecz poprawy poziomu edukacji ekologicznej,
- działania zachęcające do ochrony, poprawy i przywracania różnorodności biologicznej,
- działania na rzecz wsparcia gospodarki leśnej.

Program Life+

LIFE+ jest kontynuacją Instrumentu Finansowego LIFE, utworzonego przez Komisję Europejską w 1992 roku. W trakcie trzech kolejnych edycji dofinansowano realizację łącznie ponad 2500 projektów we wszystkich krajach członkowskich. Dofinansowanie mogą uzyskać przedsięwzięcia krajowe i międzynarodowe w zakresie realizowanym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które przyczyniają się do osiągnięcia celów Instrumentu Finansowego LIFE+ określonych w *Rozporządzeniu (WE) nr 614/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 maja 2007 r. w sprawie instrumentu finansowego na rzecz środowiska (LIFE+)*, w ramach:

komponentu I Przyroda i Różnorodność biologiczna:

- mające na celu wdrożenie postanowień dyrektywy nr 79/409/EC, w sprawie ochrony dzikich ptaków oraz nr 92/43/EEC, w sprawie ochrony siedlisk ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory;
- innowacyjne lub demonstracyjne projekty przyczyniające się do realizacji celu określonego w Komunikacie Komisji Europejskiej COM (2006) 216 „Zatrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej na obszarze Europy do roku 2010 i w przyszłości – utrzymanie usług ekosystemowych na rzecz dobrobytu człowieka”;

komponentu II Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska:

- realizacja innowacyjnych lub demonstracyjnych projektów z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska, w szczególności: zapobiegania zmianom klimatu; ochrony wód, ochrony powietrza, ochrony gleby, kształtowania środowiska miejskiego, ochrony przed hałasem, ochrony przed zagrożeniami związanymi z chemikaliami, ochrony zdrowia i polepszania jakości życia, zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi i odpadami, ochrony lasów, opracowania i demonstracji innowacyjnych kierunków polityki, technologii, metod i instrumentów wspierających wdrożenie planu działania w zakresie technologii środowiskowych, kierunków strategicznych;

komponentu III Informacja i komunikacja:

realizacja kampanii informacyjnych podnoszących świadomość społeczną na tematy związane ze środowiskiem, ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, które ułatwiają wdrożenie polityki środowiskowej Wspólnoty Europejskiej lub kampanii

podnoszącymi świadomość społeczną w zakresie zapobiegania pożarom lasów oraz/lub działaniami szkoleniowymi dla pracowników straży pożarnej

Beneficjentem pomocy w ramach programu może być zarejestrowana na terenie Rzeczypospolitej Polskiej osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, a także samorządowa jednostka budżetowa, realizująca projekty finansowane w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ na podstawie umowy o dofinansowanie przedsięwzięcia zawartej z KE.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych.

Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach

Preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, udzielane są przez banki bez możliwości umorzeń. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania.

12.3 Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w Ustawie z dnia 27.03.2003r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2003 Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), a także w ustawach ustanawiających samorządy poszczególnych szczebli i określających ich kompetencje, w tym zakresie gospodarki przestrzennej tj. w ustawie o samorządzie gminnym – Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (tekst jednolity Dz. U. z 2001 Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.).

12.4 Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne *Programu* to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie

do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus⁸. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześniej w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

Zgodnie z założeniami realizacyjnymi *Programu* gmina została zobligowana do uchwalenia w 2012 roku programu ochrony środowiska. Dokument ten musi być opracowany z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programu i projekt dokumentu powinny być przedstawione w Biuletynie Informacji Publicznej.

12.5 Uwarunkowania związane z integracją europejską

Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja Polski do Wspólnoty Europejskiej. Zgodnie z Układem Europejskim 16 grudnia 1991r. zobowiązała się do stopniowego dostosowania prawa polskiego do dokumentów obowiązujących we Wspólnocie Europejskiej, w tym również, a może nawet w szczególności, do prawa dotyczącego wykorzystania i ochrony środowiska. Stopniowo dostosowywane są regulacje w zakresie:

- ochrony przyrody,
- gospodarki odpadami,
- jakości wód,
- ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i oceny ryzyka,
- zanieczyszczenia powietrza,
- hałasu z maszyn i urządzeń,
- substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- bezpieczeństwa jądrowego i ochrony przed promieniowaniem.

Negocjacje przedakcesyjne w obszarze środowiska oficjalnie zamknięto 25 listopada 2002r. Komisja Europejska przyjęła wnioski o okresy przejściowe w odniesieniu do 9 aktów prawnych. Ustalenia stały się wiążące w dniu podpisania Traktatu Akcesyjnego 16 kwietnia 2003r. Ze względu na szeroki charakter regulacji

⁸ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Dz.U. Nr 78, poz. 706)

prawnych, zgodnych z prawem wspólnotowym, administracja samorządowa musi podjąć różnorodne działania mające na wdrażania nowych przepisów. Na szczególną uwagę zasługują następujące aspekty:

- udział społeczny i udzielanie informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
- zmiany dotyczące gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwiązywanie problemów ochrony przyrody,
- gospodarka odpadami.

Aspekty te zostały uwzględnione w *Programie*. Wdrażanie unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, wiążące się ze znaczącymi kosztami wspomagane współfinansowany będzie ze środków Polityk Wspólnotowych i Funduszy Strukturalnych. Podstawowe korzyści, jakie odniesie Polska we wdrażaniu unijnych wymagań prawnych to poprawa międzynarodowego wizerunku Polski, ważna zwłaszcza dla samorządów. Przełoży się to na zainteresowanie inwestorów naszymi terenami, poprawę infrastruktury wodno-ściekowej, zapewnienie usług w zakresie gospodarowania odpadami, poprawę jakości powietrza. Wykorzystanie środków unijnych przyniesie poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców, wyrażająca się zmniejszeniem kosztów uzdatniania wody i wymiany infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, zmniejszeniem kosztów produkcji w rolnictwie, uzyskaniem wyższych plonów o lepszej jakości, zwiększeniem atrakcyjności turystycznej terenów, nowymi miejscami pracy.

13 REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU

13.1 *Organizacja zarządzania środowiskiem*

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W gminie zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez Gminę) oraz jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto samorząd województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w gminie.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymywanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są marszałek, starosta i prezydent/burmistrz/wójt. Obowiązkiem organów wszystkich szczebli jest wzajemne informowanie się i uzgadnianie.

Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Województwa, powiaty i gminy sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na wszystkich szczeblach, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycję w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Samorząd Gminny określa również strategię rozwoju Gminy, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ustawowy jest również obowiązek uchwalenia Gminnego programu ochrony środowiska.

13.2 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Wyróżnia się następujące grupy podmiotów uczestniczących w Programie:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu
- Społeczność Gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu Gminy, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. Burmistrz winien współdziałać z organami administracji rządowej, samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz powiatowego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Marszałek (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Marszałka znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu.

Ponadto Burmistrz winien współdziałać z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Odbiorcą Programu są mieszkańcy Gminy, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej.

14 Monitoring wdrażania Programu

14.1 Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Burmistrz będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w programie.

Pod koniec 2013 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2012 – 2015. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla nowej listy

przedsięwzięć, obejmujących okres 2014 – 2016. Ten cykl będzie się powtarzał co dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2015 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

Zatem głównymi elementami monitoringu wdrażania Programu będą:

- ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- aktualizacja listy przedsięwzięć (co dwa lata),
- aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

14.1.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska na wsi. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w mieście poprzez regularne ocenianie stopnia jego realizacji w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat. Niezależnie od tego, monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez roczną ocenę wykonania założonego na wskazane działania budżetu. Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

W grupie mierników ekologicznych znajdują się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,

*Program ochrony środowiska dla **miasta i gminy Prabuty**
na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016 – 2019*

- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej),
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w gminie. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu niezbędna jest okresowa weryfikacja stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań. Przewiduje się przedstawianie ww. weryfikacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W **TABELI NR 17** zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

TABELA NR 17 Wskaźniki monitorowania programu.

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	II, III klasa
2.	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	II klasa czystości
3	Ilość wody zużywanej dla celów socjalnych (m ³ /M/rok)	28,5
4	% wskaźnik zwodociągowania Miasta i Gminy	94,0%
5	% wskaźnik skanalizowania Miasta i Gminy	53,4%
6	Ilość mieszkańców korzystających z sieci gazowej (szt.)	1752
7	Ilość zebranych odpadów komunalnych/1 mieszkańca w roku	62,44 kg/M/rok
8	Udział odpadów komunalnych pozyskiwanych ze zbiórki selektywnej	b.d.
9	Jakość powietrza atmosferycznego (klasa)	C
10	Wskaźnik lesistości (%).	20,90%
11	Powierzchnia terenów objętych ochroną prawną (ha)	6041,0
B. Wskaźniki ekonomiczne		
	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska (zł)*	7 145 906,45

stan wyjściowy do wymienionych w tabeli wskaźników przyjęto z danych za 2010 r.,

Źródło: www.stat.gov.pl, Informacja Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Gdańsku o stanie środowiska na terenie miasta i gminy Prabuty – WIOŚ Gdańsk 2010r

Zestawienie przychodów i wydatków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na 2010r. Gminy Prabuty.

ZAŁĄCZNIKI:

ZAŁĄCZNIK NR 1 Wykaz Skrótów

ARiMR –	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BAT –	najlepsze dostępne technologie
DPS –	Dom Pomocy Społecznej
ERDF-	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
GIS -	Główny Inspektorat Sanitarny
GMO -	Organizmy Zmodyfikowane Genetycznie
jst -	jednostki samorządu terytorialnego
KZLP -	kategoria zagrożenia lasów pożarem
NFOŚiGW –	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP-	Ochotnicza Straż Pożarna
PROW -	Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich
POEWT -	Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terutorialnej
RLM –	równoważna liczba mieszkańców
RPO -	Regionalny Program Operacyjny
UE –	Unia Europejska
WFOŚiGW –	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ –	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

ZAŁĄCZNIK NR 2 Wykaz aktów prawnych

Program Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Prabuty sporządzono zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi:

1. Prawo krajowe

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150 z późniejszymi zmianami);
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw. (Dz. U. z 2001 r. Nr 100 poz. 1085 z późniejszymi zmianami);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92 poz. 880);
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287);
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45 poz. 435);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266);
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 Nr 236 poz. 2008);
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. (Tekst jednolity: Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20)
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (z 2006 r. Dz. U. Nr 89 poz. 625)
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228 poz. 1947)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39 poz. 251 z późniejszymi zmianami)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90 poz. 607)
- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (Dz. U. z 2007 r. Nr 124 poz. 859)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123 poz. 858)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2005r. Nr 180 poz. 1495) Prawo Unii Europejskiej:

– Dyrektywy horyzontalne

- Ocena skutków niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć dla środowiska, 85/337/EWG, zmieniona przez 97/11/WE
- W sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku, 90/313/EWG uchyla 2003/4/WE
- W sprawie sprawozdawczości, 91/692/EWG

– Dyrektywy dotyczące jakości powietrza:

- Jakość powietrza, dyrektywa ramowa, 96/62/WE, włączająca 3 starsze dyrektywy, które mają być zastąpione przez nowe wymogi na podstawie dyrektywy ramowej SO₂ i cząstki zawieszone w powietrzu, 80/779/EWG, zmieniona przez 81/85/EWG, 89/427/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Ołów, 82/884/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Tlenek azotu 85/203/EWG zmieniona przez 85/580/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Zanieczyszczenie ozonem troposferycznym, 92/72/EWG
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych 70/220/EWG zmieniona przez 74/270/EWG, 77/102/EWG, 78/665/EWG, 83/351/EWG, 88/76/EWG, 88/436/EWG, 89/458/EWG, 89/491/EWG, 91/441/EWG, 93/59/EWG, 94/12/EWG, 96/44/EWG, 96/69/EWG, 2003/76/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla - sadza, 72/306/EWG zmieniona przez 89/491/EWG i 97/20/WE, 2005/21/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla 88/77/EWG zmieniona przez 91/542/EWG i 96/1/EWG, 2001/27/WE
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych - testy przydatności pojazdów do warunków drogowych, 92/55/EWG
- Emisje lotnych związków organicznych z przechowywania i transportu benzyny, 94/63/WE
- Zawartość ołowiu w benzynie, 85/210/EWG zmieniona przez 85/581/EWG i 87/416/EWG
- Zawartość siarki w paliwach płynnych, 93/12/EWG zastępująca 75/716/EWG

– Dyrektywy dotyczące gospodarki odpadami:

- Odpady z przemysłu dwutlenku tytanu, 78/176/EWG zmieniona przez 91/692/EWG i dyrektywy pokrewne: Procedury nadzoru w odniesieniu do odpadów pochodzących z przemysłu dwutlenku tytanu, 82/83/EWG Harmonizacja programów zmniejszenia zanieczyszczeń, 92/12/EWG
- Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza przez zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/429/EWG uchyla 2000/76/WE i przez nowe zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/369/EWG uchyla 2000/76/WE
- Spalanie odpadów niebezpiecznych, 94/67/EWG uchyla 2000/76/WE
- Usuwanie olejów odpadowych, 75/439/EWG zmieniona przez 87/101/EWG i 91/692/EWG
- Ramowa dyrektywa w sprawie odpadów 75/442/EWG zmieniona przez 91/156/EWG i 91/692/EWG
- Usuwanie PCB i PCT, 76/403/EWG zastąpiona przez 96/59/WE
- Odpady niebezpieczne, 91/689/EWG zastępująca 78/319/EWG zmieniona przez 94/31/WE
- Osady ściekowe i gleba, 86/278/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Baterie, 91/157/EWG zmieniona przez 93/86/EWG
- Odpady z opakowań, 94/62/WE zmieniona przez 2005/20/WE

– Dyrektywy dotyczące jakości wody:

- Ścieki komunalne, 91/271/EWG zmieniona przez 98/15/WE
- Azotany, 91/676/EWG
- Niebezpieczne substancje w środowisku wodnym, 76/464/EWG zmieniona przez 2000/60/WE
- 7 dyrektyw - "córek", wszystkie poprawione przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Zrzuty rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych 82/176/EWG
- Zrzuty kadmu, 83/513/EWG
- Zrzuty rtęci z sektorów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych, 84/156/EWG
- Zrzuty sześciochlorocykloheksanu, 84/491/EWG
- Dyrektywa 86/280/EWG w sprawie wartości dopuszczalne dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych niebezpiecznych substancji objętych wykazem I załącznika do dyrektywy 76/464/EWG, zmieniona przez dyrektywy 88/347/EWG i 90/415/EWG
- Dyrektywa dotycząca jakości wody w kąpieliskach 76/160/EWG zmieniona przez 90/656/EWG
- Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, 80/778/EWG zmieniona przez 81/858/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wód pitnej, 75/440/EWG zmieniona przez 79/869/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG związana z nią decyzja 77/795/EWG w sprawie wspólnych procedur wymiany informacji
- Pomiary i pobieranie próbek wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej, 79/869/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Wody podziemne 80/68/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Słodkie wody wymagające ochrony dla zachowania życia ryb, 78/659/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wody wymaganej dla bytowania skorupiaków i mięczaków, 79/923/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Dyrektywy dotyczące ochrony przyrody:
 - Siedliska, 92/43/EWG zmieniona przez 97/62/WE
 - Dzikie ptaki, 79/409/EWG zmieniona przez 81/84/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/WE
 - Skóry młodych fok, 83/129/EWG zmieniona przez 85/444/EWG, 89/370/EWG
- Dyrektywy dotyczące ograniczenia zanieczyszczenia przemysłowego i zarządzania ryzykiem:
 - Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez zakłady przemysłowe, 84/360/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Ograniczenie emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania paliw, 88/609/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 94/66/WE
 - IPPC (zintegrowane zapobieganie i ograniczenie zanieczyszczeń), 96/61/WE zmieniona przez 2003/87/WE
 - Seveso - kontrola zagrożenia poważnymi awariami, 96/82/WE zastępująca 82/501/EWG, zmieniona przez 2003/105/WE
- Dyrektywy dotyczące chemikali i organizmów zmodyfikowanych genetycznie:

- Eksperymenty na zwierzętach, 86/609/EWG zmieniona przez 2003/65/WE
- Dobra praktyka laboratoryjna, 87/18/EWG, zawiązana z nią dyrektywa 88/320/EWG w sprawie kontroli, zmieniona przez 99/12/WE
- Kontrolowane wykorzystanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów, 90/219/EWG zmieniona przez 94/51/WE, 98/81/WE
- Azbest, 87/217/EWG zmieniona przez 91/692/WE
- Klasyfikacja, pakowanie i etykietowanie substancji niebezpiecznych, 67/548/EWG zmieniona przez 69/81/EWG, 70/189/EWG/ 71/144/EWG, 73/146/EWG, 75/409/EWG, 76/907/EWG, 79/370/EWG, 79/831/EWG, 80/1189/EWG, 81/957/EWG, 82/232/EWG, 83/467/EWG, 84/449/EWG, 86/431/EWG, 87/432/EWG, 88/302/EWG, 88/490/EWG, 90/517/EWG, 91/325/EWG, 91/26/EWG/ 91/410/EWG, 91/632/EWG, 92/32/EWG 92/37/EWG, 92/69/EWG, 93/21/EWG, 93/67/EWG, 93/72/EWG, 93/90/EWG, 93/101/EWG, 93/105/EWG, 94/69/WE, 96/54/WE, 96/56/WE
- Klasyfikacja, oznakowanie i pakowanie niebezpiecznych preparatów 88/379/EWG zmieniona przez 89/178/EWG, 90/492/EWG, 91/155/EWG, 93/18/EWG, 93/112/EWG, 91/442/EWG, 95/65/EWG, 2001/58/WE
- Ograniczenie sprzedaży i stosowania niektórych niebezpiecznych substancji i preparatów, 76/69/EWG zmieniona przez 79/663/EWG, 82/806/EWG, 82/828/EWG, 83/478/EWG, 85/46/EWG, 85/610/EWG, 89/677/EWG, 89/678/EWG, 91/173/EWG, 91/338/EWG, 91/339/EWG, 91/659/EWG, 94/27/WE, 94/48/WE, 94/60/WE, 96/55/WE, 97/10/WE, 97/16/WE
- Zamierzone uwalnianie do środowiska genetycznie zmodyfikowanych organizmów 90/219/WE zmieniona przez 94/15/WE, 97/35/WE
- Detergenty, 73/404/EWG zmieniona przez 82/242/EWG i 86/94/EWG i związana z nią dyrektywa w sprawie testowania biodegradacji, 73/405/EWG zmieniona przez 82/243/EWG
- Transport drogowy niebezpiecznych towarów 94/55/WE zmieniona przez 2006/89/WE

– Dyrektywy dotyczące hałasu:

- Pojazdy silnikowe 70/157/EWG zmieniona przez 73/350/EWG, 77/212/EWG, 81/334/EWG, 84/372/EWG, 84/424/EWG, 87/354/EWG, 89/491/EWG, 92/97/EWG i 96/20/WE
- Motocykle 78/1015/EWG zmieniona przez 87/56/EWG i 89/235/EWG
- Sprzęt budowlany (ramowa) 79/113/EWG zmieniona przez 81/1051/EWG i 85/405/EWG
- Samoloty poddźwiękowe, 80/51/EWG zmieniona przez 83/206/EWG
- Poddźwiękowe samoloty odrzutowe, 89/629/EWG
- Ograniczenie eksploatacji samolotów, 92/14/EWG zmieniona przez 99/28/WE
- W sprawie zbliżenia przepisów prawa państw członkowskich dotyczących dopuszczanie do eksploatacji sprzętu i maszyn budowlanych, 84/532/EWG
- Sprężarki, 84/533/EWG zmieniona przez 85/406/EWG
- Żurawie wieżowe, 84/534/EWG zmieniona przez 85/405/EWG
- Agregaty spawalnicze, 84/535/EWG zmieniona przez 85/407/EWG
- Agregaty prądotwórcze 84/536/EWG zmieniona przez 85/408/EWG
- Kruszarki betonu, 84/537/EWG zmieniona przez 85/409/EWG

- Kosiarki do trawy, 84/538/EWG zmieniona przez 87/252/EWG, 88/180/EWG i 88/181/EWG
- Koparki hydrauliczne, 86/662/EWG zmieniona przez 89/514/EWG i 95/2/WE
- Sprzęt gospodarstwa domowego, 86/594/EWG
- Dyrektywy dotyczące bezpieczeństwa nuklearnego i ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym:
 - Ochrona społeczeństwa i pracowników przed promieniowaniem, 80/836/EURATOM zmieniona przez 84/467/EURATOM
 - Ochrona przed promieniowaniem związanym z naświetleniami medycznymi, 97/43/EURATOM
 - Wczesna wymiana informacji w przypadku zagrożenia radiologicznego, 87/600/EURATOM
 - Informowanie społeczeństwa, 89/618/EURATOM
 - Ochrona pracowników z zewnątrz przed promieniowaniem, 90/641/EURATOM
 - Przesyłanie odpadów radioaktywnych, 92/3/EURATOM uzupełniona przez 93/552/EURATOM
 - Podstawowe normy bezpieczeństwa, 96/29/EURATOM
 - Przesyłanie substancji radioaktywnych, 93/1493/EURATOM

2. Dokumenty programowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016,
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z perspektywą na lata 2011-2014 ,
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
- Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.)
- Długotrwała strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju – „Polska 2025”,
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej,
- Krajowy Plan Rozdziału Uprawnień Do Emisji CO₂ - pierwszy okres rozliczeniowy 2005 - 2007,
- Krajowy program zwiększania lesistości,
- Polityka leśna państwa,
- Strategia gospodarki wodnej wraz z harmonogramem zadań Gospodarki Wodnej do roku 2020,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjętym przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. - Strategią Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 r.,
- Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego, lipiec 2005r.

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego,
- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013,
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010r.,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011- 2014,
- Program ochrony środowiska w powiecie kwidzyńskim na lata 2007-2011,
- Plan gospodarki odpadami dla powiatu kwidzyńskiego do 2011,

ZAŁĄCZNIK NR 3 Bibliografia

- Bernaciak A., Gaczek W., Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002,
- Błaszyk T., Górski J., Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996,
- Geografia Polski : środowisko przyrodnicze, red. nauk. L. Starkel, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004,
- Kistowski M., Staszek W., Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, Gdańsk, Wydaw. DJ, 1999,
- Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003,
- Bednarek R., Prusunkiewicz Z. Geografia gleb, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997,
- Narodowy Program Przygotowania do członkostwa w UE, Rozdział 23 – Ochrona Środowiska; MOŚZNiL, 1999,
- Ochrona Środowiska 2010, GUS, Warszawa 2010,
- Piontek F., tom I, rozdział I Środowisko przyrodnicze w strategii wzrostu gospodarczego i w rozwoju zrównoważonym. Planowanie i wdrażanie polityka ochrony środowiska, poradnik, Warszawa, 2001.
- Poskrobko B., Zarządzanie środowiskiem, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2006,
- Poskrobko B: Sterowanie ekorozwojem tom I i III Regionalne i gospodarcze aspekty ekorozwoju, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, 1998,
- Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010, Warszawa, listopad 2002,
- Śleszyński J., Ekonomiczne problemy ochrony środowiska, ARIES, Warszawa 2000,
- Woś A., Klimat Polski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999,
- Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w roku 2009 – WIOŚ Gdańsk 2010r.
- Wyniki badań wód podziemnych na terenie woj. pomorskiego w 2009 roku – WIOŚ Gdańsk 2010r.
- Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Gdańsku,
- Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego,
- Strona internetowa Państwowej Straży Pożarnej,
- Strona internetowa Ministerstwa Środowiska,
- Strona internetowa Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego.

ZAŁĄCZNIK NR 4 *Proponowane kryteria pilności*

Proponowane kryteria pilności realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska:

- Kryteria ogólne:
 - Gotowość zadania do realizacji (pozwolenie na budowę, decyzja środowiskowa itp.)
 - Pozytywne oddziaływanie na środowisko, ROŚ
 - Wkład własny realizującego projekt
 - Poparcie społeczne dla inwestycji
- Inwestycje drogowe:
 - Położenie na ważnym, z punktu widzenia społecznego, odcinku komunikacyjnym
 - Położenie w pobliżu istotnych obiektów publicznych
 - Nadmierne natężenie ruchu
 - Ochrona przed hałasem komunikacyjnym
- Inwestycje z zakresu gospodarki wodno – ściekowej:
 - Usytuowanie w pobliżu zbiorników zasobu wody pitnej
 - Usytuowanie na obszarach chronionych
 - Usytuowanie w pobliżu wód powierzchniowych
- Inwestycje z zakresu gospodarki odpadami:
 - Zgodność z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Pomorskiego,
- Inwestycje z zakresu gospodarki energetycznej:
 - Inwestycje przy wykorzystaniu źródeł energii odnawialnej
 - Inwestycje mające na celu oszczędzanie energii i obniżające emisję zanieczyszczeń do powietrza

ZAŁĄCZNIK NR 5 Kompetencje starosty

Na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. Ochrona przyrody

(Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz 880 z póź. zmianami), kompetencje starosty to:

- wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości będących własnością gminy,
- w odniesieniu do nieruchomości będących własnością gminy starosta wymierza administracyjną karę pieniężną za:
 - ✓ zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności;
 - ✓ usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia;
 - ✓ zniszczenie drzew, krzewów lub terenów zieleni spowodowane niewłaściwym wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych.

Na podstawie Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska

(Tekst jednolity: Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 z póź. zmianami), kompetencje starosty to:

- wydanie opinii w sprawie projektu uchwały programu ochrony powietrza;
- prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi;
- prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także rejestr zawierający informacje o tych terenach;
- wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu w przypadku stwierdzenia, że poza zakładem, w wyniku jego działalności, przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu;
- sporządzanie co 5 lat map akustycznych, które niezwłocznie przekazuje zarządowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska i państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu;
- przekazywanie wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska programu ochrony środowiska przed hałasem niezwłocznie po uchwaleniu programu przez radę powiatu;
- ze względu na potrzebę zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska, sprawdzanie wyników pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody;
- przyjmowanie zgłoszenia instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, a może negatywnie oddziaływać na środowisko;
- ustalanie w drodze decyzji wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczącego eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska;
- w drodze decyzji nakładanie na zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów poziomów substancji lub energii w

- środowisku wprowadzonych w związku z eksploatacją tych obiektów, jeżeli poziom substancji lub energii w środowisku;
- wydawanie, ograniczanie bądź też cofnięcie pozwolenia na:
 - ✓ wprowadzanie gazów lub płynów do powietrza,
 - ✓ wodno prawnego na wprowadzanie ścieków do wód i ziemi,
 - ✓ na wytwarzanie odpadów;
 - w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko, nałożenie zobowiązania, w drodze decyzji, prowadzącemu instalację podmiotu korzystającego ze środowiska do sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego;
 - nałożenie obowiązku w drodze decyzji:
 - ✓ ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia,
 - ✓ przywrócenia środowiska do stanu właściwego,jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko;
 - sprawowanie kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością oraz wydaje upoważnienia pracownikom sobie podległym;
 - nakładanie obowiązków dotyczących gospodarowania odpadami powstającymi w drodze wypadków przez wytwórcę, w tym obowiązek przekazania ich wskazanemu posiadaczowi odpadów, z tym że za wytwórcę odpadów z wypadków uważa się sprawcę wypadku;
 - gospodarowanie odpadami z wypadków, jeżeli:
 - nie można wszcząć postępowania egzekucyjnego dotyczącego obowiązku zagospodarowania odpadów z wypadków albo egzekucja okazała się bezskuteczna lub
 - jest konieczne natychmiastowe zagospodarowanie tych odpadów ze względu na zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku;
 - przekazanie kopii wydanego pozwolenia na wytwarzanie odpadów właściwemu ze względu na miejsce wytwarzania odpadów marszałkowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska oraz wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta;
 - zatwierdzanie w drodze decyzji programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi po zasięgnięciu opinii wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, właściwych ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy- Prawo ochrony środowiska;
 - przekazywanie kopii właściwemu ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych marszałkowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska oraz wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta;
 - przedkładanie informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy-

Prawo ochrony środowiska, właściwemu organowi w terminie 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów lub zmianą tej działalności wpływającą na ilość lub rodzaj wytwarzanych odpadów lub sposób gospodarowania nimi;

- zezwalanie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy- Prawo ochrony środowiska, nie dłuższy niż 10 lat;
- wydawanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, po zasięgnięciu opinii wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, właściwych ze względu na miejsce prowadzenia działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów;
- przekazanie kopii wydanej decyzji właściwemu ze względu na miejsce odzysku i unieszkodliwiania odpadów marszałkowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska oraz wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta;
- wydawanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie lub transporcie odpadów;
- przekazywanie marszałkowi województwa łącznego zestawienia rejestrów, w terminie do końca pierwszego kwartału za poprzedni rok kalendarzowy;
- skreślenie z rejestru posiadacza odpadów lub prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów;
- zatwierdzenie instrukcji eksploatacji składowiska odpadów dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy – Prawo ochrony środowiska;
- udzielenie zgody na zamknięcie składowiska odpadów lub jego wydzielonej części na wniosek zarządzającego składowiskiem dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż w art. 378 ust.2a ustawy- Prawo ochrony środowiska po przeprowadzenie kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.